

30

370.92
ΣΑΚ

124

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΑΝΑΣΚΕΥΗ

ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΚΡΙΤΩΝ

Ι. ΑΡΓΥΡΙΑΔΟΥ ΚΑΙ Ι. ΠΡΩΤΟΔΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1888

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΑΝΑΣΚΕΥΗ

ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΚΡΙΤΩΝ

Ι. ΑΡΓΥΡΙΑΔΟΥ ΚΑΙ Ι. ΠΡΩΤΟΔΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1888

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΣ

ΤΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

« Ὅστις τοι δοκεῖ τὸν πλησίον ἴδμεναι οὐδέν,
Ἄλλ' αὐτὸς μόνος ποικίλα δῆνε ἔχειν,
Κεῖνός γ' ἄφρων ἐστί, νόου βεβλαμμένος ἐσθλεῦ »
Θέογνις.

Κατὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης τετραετίας τοῦ περὶ διδακτικῶν βιβλίων διαγωνισμοῦ ἠυχήθημεν νὰ μὴ ἐπαναληφθῆ εἰς ἄλλην τετραετίαν ἢ ἐφαρμογὴ τοῦ τοιούτου ἐξαμβλωματικοῦ θεσμοῦ, ὡς οὐδένα καρπὸν δυναμένου νὰ παραγάγῃ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἔθνους, καὶ ὡς ἀτιμᾶζοντος αὐτὸ διὰ τοιούτων μεσαιωνικῶν προνομίων καὶ ἐμποδίζοντος τοὺς λογίους τοῦ ἔθνους νὰ ἀμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλους τίς τοῦ ἄλλου νὰ ἐκδώσῃ διδακτικὸν βιβλίον μᾶλλον εὐμέθοδον. Δυστυχῶς δ' αἱ εὐχαὶ ἡμῶν καὶ πάντων τῶν εἰλικρινῶς ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς νεολαίας τῆς πατρίδος ἐργαζομένων δὲν εἰσηκούσθησαν, καὶ ὁ διαγωνισμὸς ἐπαναληφθεὶς καὶ δευτέραν τετραετίαν ἀπεδείχθη ἔτι τοῦ τῆς πρώτης τετραετίας τερατωδέστερος· διότι πολλοὶ τῶν κριτῶν τῆς πρώτης τετραετίας εἶχον καὶ τὴν πρέπουσαν παιδευσιν καὶ πλεονα ἰκανότητα, ἐν ᾧ οἱ ἐν τῷ δευτέρῳ διαγωνισμῷ κριταί, ὡς μὴ δεχθέντων τῶν ἐχόντων ἀξίαν τινα, ἐστρατολογήθησαν ἐκ τῶν κατωτέρων στρωμάτων τῶν καθηγητῶν ἢ καὶ ἐξ ἀξιωματικῶν καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων ἢ μὴ, μικρὰν ἢ οὐδεμίαν γινῶσιν περὶ διδακτικῶν βιβλίων ἐχόντων. Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπιτροπειῶν ἅπαντα σχεδὸν τὰ μᾶλλον ἀμέθοδα πρὸς διδασκαλίαν τῶν παιδῶν βιβλία, εἴτε συγγενικῶν λόγων ἐνεκεν, εἴτε καὶ διὰ λόγους φιλικούς καὶ ἐκ συμφερόντων ἰδίων προκύπτοντας· ἀπερρίφθησαν δὲ ἄλλα, ἅτινα ἄριστα ἐξεπλήρουν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς Σχολείοις τὸν ἑαυτῶν προορισμὸν.

Ἴνα δὲ μὴ νομίσωσιν οἱ ἀναγνώσται ὅτι λέγομεν λόγους κενούς, θέλομεν ἀνασκευάσει τὸν ἔλεγχον τῆς κρίσεως τῆς τῶν ἑλληνικῶν Σχολείων γραμματικῆς ἡμῶν, ἐξ οὗ θέλει δειχθῆ πῶς κρίνονται τὰ ἔργα τῶν μοχθούντων νὰ βελτιώσωσι τὴν παιδείαν τοῦ ἔθνους μας.

Οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι κριταὶ Ἰ. Ἀργυριάδης καὶ Ἰ. Πρωτοδίκος πολὺν χρόνον κατηνάλωσαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐμῆς γραμματικῆς καὶ πολλοὺς κόπους κατέβαλον εἰς εὕρεσιν τυπογραφικῶν παροραμάτων ἢ παραδειγμάτων τινῶν μὴ ἀρμοζόντων εἰς γραμματικόν τινα κανόνα. Καὶ τῶ ὄντι παρεισεφρησαν τυπογραφικὰ τινα σφάλματα, ἕνεκα τῆς ἐσπευσμένης τυπώσεως τοῦ βιβλίου ἡμῶν, προελθούσης ἐκ τῆς μεγάλης ἀσθενείας τῆς ἀναγκασίας ἡμᾶς, ἵνα θεραπείας χάριν μεταβῶμεν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην. Δι' αὐτὸ λοιπὸν πολλὰς χάριτας χρεωστοῦμεν εἰς τοὺς κυρίους κριτάς, οἵτινες ἀνέλαβον τὸν κόπον νὰ συναθροίσωσιν ἅπαντα σχεδὸν τοῦ βιβλίου ἡμῶν τὰ παροράματα. Μετὰ δὲ ταῦτα προσεπάθησαν οὗτοι ἐκ κακῆς ἐξ ἀρχῆς προαιρέσεως ὀρῶμενοι νὰ ἀποδείξωσιν ἐκ παντὸς τρόπου ὅτι τὸ ἐμὸν βιβλίον, εἶνε μὲν τὸ περιεκτικώτατον πάντων, ἀλλὰ διὰ τοῦτο οὐχὶ καὶ τὸ προσφορώτερον πρὸς διδασκαλίαν τῶν παιδῶν τῶν ἐλληνικῶν Σχολείων. Οἰκτρῶς ὁμῶς ἐναυάγησαν, οὐχὶ κρίνοντες ἀλλ' ἐπικρίνοντες τὸ βιβλίον ἡμῶν. Ἴνα δὲ περὶ τούτου πεισθῶσιν οἱ ἀναγνώσται ἀρχόμεθα ἀμέσως τῆς ἀνασκευῆς τῆς κρίσεως, ἐξ ἧς καὶ μόνης θέλει ἀποδειχθῆ ἅπαντα ἡ ἀλήθεια.

Σημ. Τὰ ἐξελεγχόμενα μέρη τῆς γραμματικῆς ἡμῶν ὑπὸ τῶν κυρίων κριτῶν τίθενται ἐνταῦθα ἐν κυρτοῖς στοιχείοις τῶν 11 στιγμῶν, μετ' αὐτὰ δ' ἐν συνεχείᾳ τίθεται ἡ κρίσις τῶν κυρίων κριτῶν ἐν κοινοῖς στοιχείοις τῶν 11 στιγμῶν.

Ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ κοινοῖς στοιχείοις τῶν 11 στιγμῶν τίθενται καὶ τὰ τῆς ἀνασκευῆς ἡμῶν.

ΤΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ ΑΝΑΣΚΕΥΗ

1

Σελ. 5. Α. 13. «*Tōr difthōgōw ai ai, au, ei, eu, oi, ou, λέγονται κυρίως δίφθογγοι, αἱ δὲ α, η, ω καταχρηστικῶς δίφθογγοι*». Ἀφοῦ ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες τὰς δίφθογγους προφέρομεν μονοφώνως, ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἰς κυρίας καὶ καταχρηστικὰς εἶνε ἄσκοπος καὶ περιττή. Οἱ παλαιοὶ ἐκάλεσαν τὰς δίφθογγους α, η, ω καταχρηστικὰς, διότι μόναι αὐταὶ εἶχον τὸ ἄνεκφώνητον ὄρα γραμ. Kühner σελ. 54, § 3, 13.

Ταῦτα λέγουσιν οἱ κύριοι κριταί, διότι δὲν ἐννοοῦσι καλῶς τί ἐστὶ δίφθογγος καὶ τίς ἐστὶ κυρία καὶ καταχρηστικὴ δίφθογγος. Οἰαδὴποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ διαφορὰ τῶν κυρίων δίφθογγων, αὐταὶ μένουσι πάντοτε κύριαι δίφθογγοι, διότι ὁ φθόγγος αὐτῶν δὲν δύναται νὰ δηλωθῇ διὰ μόνου τοῦ ἐνὸς αὐτῶν στοιχείου, ἐν ᾧ ὁ τῶν καταχρηστικῶν δύναται νὰ δηλωθῇ καὶ ἄνευ τῆς προφορᾶς τοῦ δευτέρου αὐτῶν στοιχείου, καὶ διὰ τοῦτο ὀρθῶς καὶ οἱ Βυζαντινοὶ γραμματικοὶ καὶ ἡμεῖς σήμερον διαιροῦμεν τὰς δίφθογγους εἰς κυρίας καὶ καταχρηστικὰς.

2

σελ. 5. Β'. 2. «*Μία ἢ περισσώτεροι σ.λλαβαὶ ὁμοῦ προφερόμεναι ἀποτελοῦσι τὴν λέξιν ὅσον φῶς, λέ-ων, αἰ-ών, στρέφο-μαι*». Ὁ ὀρισμὸς τῆς λέξεως δὲν εἶνε ἀκριβής.

Ἡμεῖς εὐρίσκομεν τὸν ὀρισμὸν ἡμῶν περὶ τῆς λέξεως ἀκριβέστατον καὶ ὀρθότατον, καθ' ὅσον δι' αὐτοῦ δὲν δηλοῦται ἄλλο τι εἰμὴ ἡ ἐννοία τῆς λέξεως. Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ φέρει ἐν ἄλλαις λέξεσι καὶ ὁ ὀρισμὸς Διονυσίου τοῦ Θρακίως, ὃν ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς γραμματικῆς τοῦ κ. Πετρακίδου (σελ. 13) ἀναφέρουσιν οἱ κύριοι κριταί: «*Λέξις ἐστὶ μέρος τοῦ κατὰ σύνταξιν λόγου ἐλάχιστον*» Bekk. Anecd. σ. 633.

3

σελ. 7. Γ'. 16. «*Αἱ λέξεις τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καταλήγουσι εἰς τὰ αὐτῆς φωνήεντα κ.λ.*» Πρῶτον «*τὰ αὐτῆς*» περιττεῦται: διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ ἄλλως τὸ πρᾶγμα. Δεύτερον: διὰ τί οὐχὶ καὶ εἰς τὰς δίφθογγους; ἢ μήπως οἱ τύποι τῶν λέξεων δὲν εἶναι καὶ αὐτοὶ λέξεις;

Ἐπειδὴ οἱ κύριοι κριταὶ ἔγραψαν κεκολοβωμένον τὸν κανόνα, συμπληροῦμεν αὐτὸν ὡς ἔχει ἐν τῇ γραμματικῇ ἡμῶν· « Αἱ λέξεις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καταλήγουσιν εἰς τὰ αὐτῆς φωνήεντα ἢ εἰς τὰ σύμφωνα ν, ξ, ρ, ζ, ψ ».

Τὸ πλεονάζον δὲν εἶνε κακόν, ἀλλὰ τὸ ἐλλείπον εἶνε κακόν. Ἐὰν δὲ οἱ κύριοι κριταὶ τὸ πλεονάζον θεωρῶσι κακόν, διὰ τί μᾶς συνεβούλευσαν νὰ προσθέσωμεν εἰς τὰ ληκτικὰ φωνήεντα τῶν ἑλληνικῶν λέξεων καὶ τὰς διφθόγγους, ἀφ' οὗ αὐταὶ δὲν συνίστανται ἐκ φωνηέντων ἄλλης γλώσσης ἀλλὰ τῆς αὐτῆς; Εἰς τοιαύτας ἀνακολουθίας περιπίπτουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες δὲν ὀρμῶνται ἐξ εἰλικρινοῦς προθέσεως νὰ κρίνωσι τὰ ἀληθῶς ἐσφαλμένα, ἀλλ' ἐκ παντός τρόπου ζητοῦσι σφάλματα ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν.

4

σελ. 7. Δ'. 4. ὑποσημ. Ἡ μακρὰ ὑποσημείωσις, ἣτις εἶναι μακρὸς κατάλογος τῶν δασυνομένων λέξεων, εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κρατήσωσιν ἐν τῇ μνήμῃ οἱ παῖδες τοσοῦτον πλήθος λέξεων, ὧν αἱ πλεῖστα εἶναι εἰς αὐτοὺς ἄγνωστοί· οἷον ἀνδάνω, ἔδρα, ἔδος κλπ.

Ἡ σημείωσις αὕτη, κύριοι κριταὶ, ὡς καὶ οἱ ἴδιοι λέγετε, ἐτέθη ἐν ταῖς ὑποσημείωσεσιν, ἅς οἱ μαθηταὶ οὔτε διδάσκονται οὔτε εἶνε ὑπόχρεοι νὰ μανθάνωσιν ὡς κείμενον τοῦ βιβλίου των. Πρόχειροί ὁμῶς οὔσαι αὐταὶ εἰς τοὺς μαθητὰς εὐκόλως καὶ ἀνεπαισθήτως θέλουσι γίνασθαι αὐτῶν κτήμα.

5

σελ. 8. Ε'. 4. 5. Οἱ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 4 καὶ 5 κανόνες οἱ τὰ τῆς θέσεως τοῦ πνεύματος διδάσκοντες ὡς πρὸς τὸν τόνον εἶναι ὅλως περιττοί, διότι ταῦτα οἱ παῖδες διδάσκονται μηχανικῶς ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις.

Τὰ ἀναφερόμενα ἐνταῦθα ἐδάφια εἶνε τὰ ἐπόμενα·

« 4. Ἐὰν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φωνήεντος ἢ τῆς διφθόγγου ἦνε πνεῦμα καὶ ὀξεῖα, τὸ πνεῦμα τίθεται ἀριστερὰ τῆς ὀξεῖας· οἷον ἄγ'ε, ἄθ'ης ἐν δὲ τοῖς κεφαλαίοις γράμμασι τίθενται ἀμφότερα ἀριστερὰ αὐτῶν· οἷον Ἄρης, Αἰδης ».

6. Ἐὰν περισπωμένη καὶ πνεῦμα ὑπάρχωσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φωνήεντος ἢ τῆς διφθόγγου, ἡ περισπωμένη τίθεται ὑπεράνω τοῦ πνεύματος· οἷον ὄραι, οἶος, οὔτιος ».

Κατὰ τὴν συμβουλὴν τῶν κυρίων κριτῶν ἔπρεπεν οὕτω πολλοὺς κανόνας τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς νὰ παραλίπωμεν, διότι ἔμαθον αὐτοὺς οἱ παῖδες ἐν τοῖς δημοτικοῖς Σχολείοις· ἀλλὰ τότε

τί γίνεται ἡ ἀκριβεία τῆς γραμματικῆς θεωρίας; Τοιαῦτα ὅμως πάσχουσιν ἅπαντες οἱ μὴ ἔχοντες νὰ εἰπωσὶ τι ὑγιέστερον.

6

σελ. 8. Ε'. 12. « Ἡ βαρεῖα τίθεται μόνον ἐπὶ τῆς ληγούσης, ὅταν ἡ ὀξύτοτος λέξις δὲν χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἀκολουθοῦσης λέξεως διὰ κόμματος ἢ σιγμῆς· οἷον πιστὸς φίλος » καὶ σελ. 8, 13· « Βαρυτότος λεγεται ἡ λέξις ἢ μὴ ἔχουσα τόνον ἐν τῇ ληγούσῃ· οἷον λόγος, μῆκος κ.λπ. » Πῶς συμβιβάζονται οἱ δύο οὔτοι κανόνες; ἡ ἀντίφασις κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι ἡ βαρεῖα, ἐν ᾧ δὲν εἶνε τόνος, λέγεται ὅτι εἶνε τόνος· περὶ τούτου εἶπομεν ἀλλαχού ικανά.

Ἐν δὲ τῇ ἐκθέσει τῆς γραμματικῆς τοῦ κ. Οἰκονόμου σελ. 18 ταῦτα αὐτοὶ λέγουσιν· « Ἀπὸ § 23 — 28 (ὁ κ. Οἰκονόμου) πραγματεύεται τὰ τῶν τόνων λίαν ἐπιπολαιῶς, ὡς πάντες οἱ ἡμέτεροι γραμματικοί· ἐν ᾧ μόνον δύο τόνοι εἶναι ἡ ὀξεῖα καὶ ἡ περισπωμένη, συγγέων τὸ πρᾶγμα πρὸς τὰ ὁρατὰ σημεῖα προσθέτει καὶ τὴν βαρεῖαν, ἵνα ἐκ τῆς μίξεως αὐτῆς καὶ τῆς ὀξεῖας προέλθῃ ἡ περισπωμένη. Οἱ παλαιοὶ τὰς νῦν ἀτόνους συλλαβάς τῆς αὐτῆς λέξεως ἐκάλουν βαρυτόνους ὡς πρὸς τὴν μίαν τὴν τονιζομένην, διότι πᾶσαι εἶχον τὸν αὐτὸν χαμηλότερον τόνον, ἐπομένως οὐδένα τόνον· ἡ βαρεῖα ἄρα δὲν εἶνε τόνος, ἀλλ' ἀπλοῦν σημεῖον τοῦ ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ λόγου ἐξασθενουμένου ὀξείου τόνου τοῦ ἐπὶ τῆς ληγούσης ».

Δι' ὅσων μωρολογουῖσιν οἱ κύριοι κριταὶ περὶ βαρείας προσωδίας, ἐξελέγχοντες τὰ περὶ τῶν τόνων τῆς τε γραμματικῆς ἡμῶν καὶ τῆς τοῦ κ. Οἰκονόμου, δὲν ἀναιροῦσι τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν περὶ τῶν τριῶν προσωδιῶν θεωρίαν, τῆς ὀξεῖας, περισπωμένης καὶ βαρείας, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐπιρρωνύουσι· διότι αἱ προσωδία δὲν ἐγένοντο χάριν τῶν σημείων ἀλλὰ τὰ σημεῖα ἐπενοήθησαν χάριν τῶν προσωδιῶν. Ἡ δ' ἀντίφασις, ἣν εὐρίσκουσιν εἰς τοὺς δύο προρρηθέντας ἡμῶν κανόνας κεῖται μόνον ἐν τῇ ψευδεὶ αὐτῶν περὶ ὑπάρξεως δύο μόνον προσωδιῶν (ὀξεῖας καὶ περισπωμένης) θεωρίᾳ καὶ ἐν τῇ συγχύσει τῶν σημείων τῶν προσωδιῶν πρὸς αὐτάς τὰς προσωδίας.

7

σελ. 12. Γ'. Σημ. α'. « φροῦδος (πρὸ ὁδός) ». Τοῦτο προήλθεν ἐκ τῆς πρὸ ὁδοῦ, ὡς δεικνύει τὸ ἐν Ἰλ. Δ, 382.

Τὸ μέρος τῆς σημειώσεως ἡμῶν πλήρες εἶνε οὕτως· « ἐν τῷ τέθριππος (ἀντὶ τέτρι-ππος), φροῦδος (πρὸ ὁδός), φρουρός (πρὸ ὄρω) ἐτρᾶπη τὸ πρὸ τοῦ ρ [σύμφωνον εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του δασύ] ».

Ἡμεῖς γράφοντες ταῦτα δὲν ἐσκοποῦμεν νὰ διδάξωμεν τὴν μετὰ γενικῆς σύνταξιν τῆς πρὸ προθέσεως, ἀλλὰ νὰ δεῖξωμεν τὴν μεταβολὴν τῆς προ εἰς *pro* ἐν τῷ φροῦδος·

8

σελ. 13. Γ'. 9. « Τῆς ἀμφὶ προθέσεως ἐν συνθέσει δὲν ἐκθλίβεται συνήθως τὸ *i* πρὸ λέξεως ἐγούσης πρὸ τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῆς φωνήεντος ἀργήθεν *F*· οἷον ἀμφιάλος, ἀμφί-εργος. Ἀλλὰ τὸ δεύτερον συνθετικὸν *άλς* δὲν ἔχει τὸ *F*, ἀλλὰ σ'· πρὸβλ. τὸ λατ. *sal*.

Πράγματι εἶχεν ἐκπέσει κατὰ τὴν τύπωσιν τὸ σ' ἀντὶ « ἀρχήθεν σ ἢ *F* ». Οὕτω δ' οἱ κύριοι κριταὶ εὗρον κατάλληλον τὴν περίστασιν, ἵνα ἐκθέσωσι τὴν περὶ σ θεωρίαν των.

9

σελ. 13. ΙΑ'. 4. *θοιμίτια* (ἀντὶ *ιμάτια*). Βάρβαρον ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ θαίματια.

Οἱ κύριοι κριταὶ δὲν εἶχον τὴν κοινοτέραν ὀξυδέρκειαν νὰ ἴδωσιν ὅτι εἶνε τυπογραφικὸν παρόραμα καὶ ὅτι ἀπατηθέντες οἱ στοιχειοθεταὶ ἐκ τοῦ ὀλίγον ἀνωτέρω *θοιμίτιον* (ἀντὶ *ιμάτιον*) ἔθεσαν καὶ εἰς αὐτὸ σ ἀντὶ α.

10

σελ. 14. ΙΔ'. 2. Ἐνταῦθα ἔπρεπε νὰ προστεθῶσι καὶ τάδε. Ὀδοντόφωνον πρὸ τοῦ *μ* τρέπεται εἰς σ' οἷον ἴδ-μεν, ἴσ-μεν, πέ-πυθ-μαι, πέπυσ-μαι.

Ἀλλ' ἀμέσως κατωτέρω ἐν σελ. 15 ἐδάφ. 8 τῆς γραμματικῆς ἡμῶν δὲν γίνεται περὶ αὐτοῦ λόγος; οἷον « Τὰ ὀδοντόφωνα πρὸ τοῦ *μ* τρέπονται εἰς σ' οἷον πέπεισμαι (ἀντὶ πέπειθ-μαι), ἦνυσμαι (ἀντὶ ἦνυτ-μαι), ἐρήρυσμαι (ἐκ τοῦ ἐρείδω); »

Οὕτω δ' ἠπατήθησαν καὶ οἱ κύριοι κριταὶ ἔλλειψιν πλάσαντες, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν.

11

σελ. 15. ΙΔ'. 17. « Τὸ *r* τῆς ἐν προθέσεως ἐν συνθέσει φυλάττεται πρὸ τοῦ *ρ*, *σ*, *ζ*· οἷον ἐν-ράπτω ἐν-ρυθμος, ἐν-σειώ, ἐν-ζωγραφέω ». Ὁ κανὼν οὗτος διὰ νὰ ἦναι ὀρθὸς ἔπρεπε νὰ ἔχη ὡς ἐξῆς. Τὸ *r* τῆς ἐν προθέσεως ἐν συνθέσει πρὸ μὲν τοῦ *ρ* ἄλλοτε μὲν φυλάττεται, ἄλλοτε δὲ τρέπεται εἰς *ρ*· οἷον ἐν-ρυθμος καὶ συνηθέστερον ἐρ-ρυθμος, ἐν-ρινον καὶ ἐρ-ρινον, ἐν-ρίπτειν καὶ ἐρ-ρίπτειν (ὄρα 40 Obeck ἐν Σοφ. Αἰκντ. σελ. 306, ὑποσημ. ἐκδ. 3η) πρὸ δὲ τοῦ *σ* καὶ *ζ* φυλάττεται.

Ἐν τοιαύταις ἐκθέσεσιν ἀνάρμοστος εἶνε ἢ ἐκ μέρους λογίων κριτῶν φράσις διὰ νὰ ἦναι ἀντὶ τοῦ ἵνα ἦτο.

Καὶ ἡ ἀνωτέρω δὲ προσθήκη τῶν κυρίων κριτῶν εἶνε ἐσφαλμένη· διότι ἡ εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἑλληνικὴ γραμματικὴ εἶνε ἡ τῆς ἀττικῆς διαλέκτου. Οὕτω δὲ οὔτε ἔρριπτος παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ὑπάρχει, οὔτε ἔρριπτος παντάπασιν, ἀλλὰ μόνον παρὰ μεταγενεστέροις ἐρρίπτος Ὡσαύτως δὲ παρὰ μεταγενεστέροις μόνον εὐρίσκεται ἔρριπτος οὐχὶ δὲ καὶ ἔρριπτος, καὶ ἀποροῦμεν πῶς οἱ κύριοι κριταὶ ἔπρασαν εἰς τοιαῦτα ἀσυγχώρητα σφάλματα.

12

σελ. 16. ΙΔ'. 20. «Ὅταν δύο τὰ αὐτὰ δασέα πλησίον ἀλλήλων ὑπάρχῃσι, τὸ πρῶτον τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του ψιλόν· οἷον Βάχχος (ἀντὶ Βάγγχος), Ἀθθίς (ἀντὶ Ἀθθίς), Πιθθεὺς (ἀντὶ Πιθθεύς)». Ὁ κανὼν οὗτος στηρίζεται ἐπὶ ἀνυπάρχτων παραδειγμάτων, διότι οὔτε Βάγγχος οὔτε Ἀθθίς οὔτε Πιθθεὺς ἠκούσθη ποὺ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου. Μόνον ἐν ἐπιγραφαῖς ἄλλων διαλέκτων καὶ ταύταις πολὺ μεταγενεστέροις εὐρίσκεται Βάγγχος, Σαφφῶ, ὅμως καὶ ταῦτα ἐγένοντο ἐκ τοῦ Βάγγχος κλπ. ὅρα Meyer σελ. 190, §. 214.

Ὁ κανὼν οὗτος ἐλήφθη ἐκ τῆς παλαιᾶς γραμματικῆς τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ Θαιρσίου, τῆς μεταφρασθείσης εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Γ. Γενναδίου. Πᾶν δὲ τὸ καλὸν ἢ καὶ τὸ μὴ ἐτι ἀπόβλητον ἔπρεπε νὰ λαμβάνωμεν ἐκ τῶν πρὸ ἡμῶν γραμματικῶν, οἵτινες ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας ἀνέτρεφον διὰ τῶν βιβλίων των τὴν ἑλληνικὴν νεότητα. Τίς δ' εἶπεν ὑμῖν ὅτι τὸ Βάγγχος, Ἀθθίς, Πιθθεὺς ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον; Τοῦναντίον εἶπομεν, ὅτι ἵνα μετενεχθῶσι ταῦτα εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἔπρεπεν, ὡς εἶπομεν, νὰ γείνη ἡ ἀνωτέρω σημειωθείσα τροπὴ. Πότε δὲ αὕτη ἡ τροπὴ ἐγένετο τῶν δασέων εἰς ψιλὰ ἢ μᾶλλον τῶν ψιλῶν εἰς δασέα καὶ αὐτὸς ὁ Meyer ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τῆς γραμματικῆς του § 211 λέγει ὅτι οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν τοῦτο δύναται νὰ ὀρισθῇ.

13

σελ. 16. ΙΔ'. 22. «Ὅταν τὰ δασέα δύο κατὰ σειρὰν συλλαβῶν δὲν ἦνε τοῦ αὐτοῦ ὄργάνου, τὸ θ εἰς προηγῆται τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του ψιλόν, καὶ εἰς μετ' αὐτὸ ὑπάρχει ρ· οἷον ἐτάφην (θάπτω), τρέφω (ἀντὶ θρέφω)». Ἀλλὰ τὸ τρέφω πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ γείνη ἐκ τοῦ θρέφω, ὅπερ εἶναι τῆς νεωτέρας γλώσσης;

Καὶ πόθεν ἄλλοθεν, λογιώτατοι, τὸ τρέφω ἐγένετο ἢ ἐκ τοῦ θρέφω; Τοῦτο δὲ φωνάζει στεντορία τῇ φωνῇ ὁ μέλλων θρέψω, παθ. ἀόρ. ἐθρέφθην, παρὰ. τέθραμαι.

σελ. 16. ΙΔ'. 23. «*Όταν ἀπὸ τῆς ἀκολούθου συλλαβῆς λείψῃ τὸ δασύ, ἐπατέργεται εἰς τὴν δι' αὐτὸ ψιλωθεῖσαν συλλαβὴν ὄλον καθέζω (κατέγω), θάσσων (ταχύς), θριξ γ. τριχός*». Πρῶτον τὸ καθέζω εἶναι ἀνύπαρκτον, διότι μόνον καθέζω λέγεται· δεύτερον καὶ ἂν ὑπῆρχε καθέζω δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνηται ἐκ τοῦ κατέγω· τρίτον ρίζα τοῦ ταχύς καὶ θριξ δὲν εἶνε θαχ καὶ θριχ, ὡς ὑποθέτει ὁ κανὼν, ταχ-ύς, τριχ-ός.

Οἱ κύριοι κριταὶ δὲν πιστεύομεν ἔτι ὅτι εἶνε κακῆς πίστεως, ἀλλ' ἄπειροι μᾶλλον τοῦ ἀναγινώσκειν βιβλία. Θεωρήσαντες τὸν μέλλοντα καθέζω τοῦ κατέγω, ὅστις ἐν τῇ γραμματικῇ ἡμῶν ἐσφαλμένως εἶνε τετυπωμένος καθέζω, ἐσχημάτισαν, ὡς βλέπομεν ἀνωτέρω, διαφόρους ἀλλοκότους συλλογισμοὺς· ὅτι δὲ ρίζα τοῦ ταχύς εἶνε ἡ θαχ τὸ φωνάζει τὸ συγκριτικὸν θάσσων, καὶ ὅτι τοῦ τριχός εἶνε ἡ θριχ τὸ λέγει μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφιεῖσα ἡ ὀνομαστικὴ θριξ· πρὸλ. καὶ Meyer § 300.

σελ. 16. ΙΔ'. 24. «*Ἐὰν τῆς μιᾶς τὸ δασὺ τῶν δύο κατὰ σειρὰν συλλαβῶν ἦτε ἠρωμένον μετ' ἄλλου συμφώνου, τὸ δασὺ τῆς ἄλλης συλλαβῆς δὲν τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του ψιλόν· ὄλον ἐθέληθην, ὠρθώθην, τεθάφθαι*». Ἀλλὰ τὸ ὠρθώθην εἶναι ἀνοίκειον παράδειγμα, διότι συλλαβίζεται ὠρ-θώθην.

Δις οἱ κύριοι κριταὶ γράφουσιν ἐν τῇ ἐκθέσει των ὠρθώθην, ἀντὶ ὡς γράφομεν ὠρθῶς ὠρθώθην· ἀλλ' ἡμεῖς οὐδέποτ' ἐθεωρήσαμεν αὐτὸ ὡς αὐτῶν λάθος, ἀλλ' ὡς τυπογραφικὸν παρόραμα, ἂν καὶ ἡ ἐκθεσίς των εἶνε πλήρης τοιούτων σφαλμάτων.

Καὶ τὸν κανόνα δὲ τοῦτον αὐτοὶ δὲν ἐνόησαν· διότι οὐδεὶς ἐν αὐτῷ λόγος γίνεταί πῶς αὐτὸ συλλαβίζεται. Ὅτι δὲ καλῶς ἐξεφράσθημεν φαίνεται ἐκ τοῦ ἀτόπου τῆς παρατηρήσεως τῶν κυρίων κριτῶν· διότι κατ' αὐτὴν ἐν τῇ ἐλληνικῇ γλώσσῃ δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ὠρθώθην ἀλλὰ ὠρθώθην!!

σελ. 16, ΙΔ'. 25. Τὸ j μετὰ οὐρανιοκοφώνου καὶ σπανίως μετὰ ὀδοντοφώνου τρέπεται εἰς σσ ἢ ττ· ὄλον Θρηῖσσα ἢ Θρηῖττα (ἀντὶ Θραῖκ-ja), Κρηῖσσα (ἀντὶ Κρητ-ja). Ὅμως τὸ δεύτερον παράδειγμα τοῦ ὀδοντοφώνου δὲν λέγεται καὶ Κρηῖττα.

Καὶ τίς εἶπεν ὑμῖν ὅτι ὑπάρχει καὶ Κρηῖττα; Μόνον γενικὸν κανόνα ἐνταῦθα ἡμεῖς ἐθέσαμεν.

σελ. 16. ΙΔ'. 26 «*Τὸ j μετὰ τοῦ λ καὶ ἐρίοτε μετὰ τοῦ r καὶ ρ ἀφομοιοῦται ὄλον ἄλλος (ἀντὶ ἄλ-jος), Κόριρρα (ἀντὶ*

Κορίν-ja), βορράς (*ἀντί βορ-jaς*)». Τὸ τελευταῖον παράδειγμα βορράς ἐξηγεῖται ἡμαρτημένως· διότι δὲν εἶναι ποτε δυνατόν τὸ ἀρχαῖον βορράς νὰ ἐξηγηθῆ διὰ τοῦ ὅπως νεωτερικοῦ βορ-jaς· τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὴν λογικὴν. Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας γλώσσης γινώσκουμεν ὅτι τὸ ε τοῦ ὀνόματος βορέας, ἰων. βορέης εἶχε προφορὰν συμφωνικὴν, διότι παρ' Ὀμήρῳ τὸ βορέης ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου, ἐν ᾧ εἶναι τρισύλλαβον, ὅμως ἀποτελεῖ σπονδαῖον· πρβ. Ἰλ. I, 5 καὶ Ψ', 195. Τὸ δευτέρον ἄρα ρ, τοῦ ὕστερον παρ' ἄττικοις ἀνεφανέντος τύπου βορράς προῆλθεν οὐχὶ ἐκ τοῦ j δι' ἀφομοίωσης, ἀλλ' ἐκ τοῦ ε. Καὶ ὁ Κούρτιος αὐτὸς ἐν τῷ ἐτυμολογικῷ σελ. 594 ἐκδ. 4 καλεῖ τὸ ε τοῦτο ein consonantisch gesprochenes jodartiges e.

Ἄπορον ἡμῖν εἶνε πῶς οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι ἀνθρωποειδέχθησαν νὰ γείνωσι κριταὶ τῶν γραμματικῶν τοῦ δυσκολωτέρου μέρους τῶν διδασκτικῶν βιβλίων χωρὶς νὰ ἦνε πρὸς τὸ εἶδος τοῦτο καλῶς παρεσκευασμένοι. Οἱ κύριοι κριταὶ ἐν τῇ ἐκθέσει των καὶ ἐν τῇ σελ. 17 τῆς κρίσεως τῆς γραμματικῆς τοῦ κυρίου Γ. Οἰκονόμου μετ' ἄλλα τινὰ ἐν τῇ ἀρχῇ λέγουσιν· «ὅτι εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ ἰώτ εἶναι πόρισμα τῆς νεωτέρας γλωσσολογίας· ἐπομένως οὗτ' ἐν ἐπιγραφαῖς εὐρίσκεται, οὔτε ἔννοιαν περὶ αὐτοῦ ἔχουσιν οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ Ἐντεῦθεν γίνεται κατάφωρος ὁ συγγραφεὺς πόσον ὀλίγον γινώσκει τὰ τῆς γραμματικῆς». Καὶ ἐν τῇ κρίσει τῆς γραμματικῆς τοῦ κυρίου Ἄνδρ. Κωτσάκη σελ. 31 ὡσαύτως αὐτοὶ λέγουσι· «Πάλιν τὸ ἰώτ καὶ ἐν τῇ γραμματικῇ ταύτῃ, ἐν ᾧ ὁ μαθητῆς δὲν ἔμαθεν ὅτι ὑπάρχει γράμμα ἰώτ καλούμενον, οὐδὲ πρέπει νὰ μάθῃ· διότι ἕδιον γράμμα ἰώτ καλούμενον δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ».

Μάθετε λοιπόν, κύριοι κριταὶ, ὅτι μετὰ τὴν ἀπὸ 15 ἐτῶν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπιχωρίων συλλαβικῶν τῆς Κύπρου ἐπιγραφῶν ὡς καὶ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν Κυπρίων νομισμάτων εὐρέθη, ἐν αὐταῖς ὅτι τὸ ἰώτ ἦτο ἐν Κύπρῳ ἀπὸ τῆς ἑκτῆς π. X. ἑκατονταετηρίδος ἐν πολλῇ χρήσει· οἷον οἱ Ἕλληνες τῆς Κύπρου γράφουσιν ἐν τῇ συλλαβικῇ αὐτῶν γραφῇ *ἱερεὺς*, *ἱερωτάτος*, *ἱερέμια*, *ιερά* (= *ιερά*), *ἱεατήρ*, *ἀνδριμιά(ν)τας*, *οσία* (= *οσία*) κ.λπ. Περὶ ἀπάντων τούτων ὁμιλεῖ ἐν ἐκτῇσι ὁ Γερμανὸς κ. W. Deecke ἐν τῇ πραγματείᾳ του τῇ ἐπιγραφομένῃ *Die Griechisch-Kyprischen Inschriften in epichorischer Schrift*, εὐρισκομένη ἐν τῇ *Sammlung der Griechischen Dialect-Inschriften* τῇ ἐκδομένῃ ὑπὸ Herm. Collitz. Ὁσαύτως καὶ ἐπιγραφαὶ τῆς Παμφυλίας εὐρέθησαν, ἐν αἷς τὸ ἰώτ ἀπαντᾷ.

Μετά τὴν τοιαύτην τοῦ j ἐν ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς εὗρεσιν πιστεύομεν ὅτι οἱ κύριοι κριταὶ δὲν θὰ ἔχωσι τὴν τολμηρὰν νὰ λέγωσιν ὅτι δὲν ὑπαρχει γράμμα j εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, οὔτε ὅτι δὲν εὗρέθη τοιοῦτον ἐν ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, οὔδ' ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὸ μάθωσιν οἱ παῖδες, καὶ ὅτι θὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι τὸ ἀρχαῖον βορράς καλῶς ἐξηγοῦμεν διὰ τοῦ ἑλληνικωτάτου ἀρχαίου βορ-ῖας. Τὴν ὑπαρξίν τοῦ φθόγγου τούτου ἐν τῇ προκειμένῃ λέξει παραδέχεται καὶ ὁ Meyer § 272 λέγων « ρ j - γίνεται ρρ. λεσθ. φθέρω, ἄττ. *Borras*: π. βλ. τὸ σπονδειακῶς (-) μετρούμενον *Borras* Ἰλ. I, 5 καὶ Φ, 195 », ἔνθα τὸ ε τοῦ βορέως πρέπει ἐξ ἀπαντος νὰ ἐκφωνηθῇ ὡς j. Εἶνε περιττὸν δὲ νὰ εἰπῶμεν ὅτι περιτῆλον εἰς ἀνακολουθίαν οἱ κύριοι κριταὶ ἔνθεν μὲν ὁμολογήσαντες ὅτι τὸ j εἶνε πόρισμα τῆς νεωτέρας γλωσσολογίας, ἔνθεν δὲ κατακρίναντες τὸν κ. Οἰκονόμου ὅτι ἔκαμε χρῆσιν τοῦ πορίσματος τούτου, ἀφ' οὗ διὰ τοῦ πορίσματος τούτου ἐξηγοῦνται πολλὰ φθονολογικὰ φαινόμενα τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσης, ἅτινα ἄλλως μένουσιν ἀνεξήγητα. Κατ' οὐδένα τρόπον ἔπρεπε οἱ κύριοι κριταὶ νὰ εἰπῶσιν ὅτι οἱ μαθηταὶ δὲν πρέπει νὰ γνωρίζωσι τὴν ὑπαρξίν τοιούτων φθόγγων, ἀφ' οὗ διὰ τῆς γνώσεως ταύτης καὶ διὰ μόνης ταύτης ἐξηγεῖται ἡ ὑπαρξὶς τοιούτων διττῶν συμφώνων ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλῶσσῃ. Εἰς ὑποστήριξιν δὲ τῆς γνώμης των δὲν ἔπρεπε νὰ φέρωσι πεπρακτωμένας μαρτυρίας.

18

σελ. 20. IH'. 4-5. Σημ. Εἰς τὰ περὶ γένους τῶν οὐσιαστικῶν παρατηρητέα τάδε.

1) Συγχέονται τὰ ἐπίκοινα καλούμενα οὐσιαστικὰ καὶ τὰ δι' ἰδιαιτέρας καταλήξεως (λέων, λέαινα) σχηματίζοντα τὸ θηλυκόν, τὰ καλούμενα ἐν τῇ λατινικῇ γραμματικῇ *substantiva mobilia* (*agnus, agna, victor, victrix, rex, regina*).

2) Δὲν λέγεται πότε σχηματίζεται ἴδιος τύπος τοῦ θηλυκοῦ.

3) Δὲν καταλέγονται ἅπασαι αἱ καταλήξεις τῶν θηλυκῶν, ἀλλὰ μόνον μία (-αινα).

4) Δὲν ἀναφέρονται τὰ διάφορον ὄνομα ἔχοντα διὰ τὸ ἀρσενικόν καὶ θηλυκόν: οἶον:

ὁ κριός ἢ οἶς, — *aries, ovis.*

ὁ ταῦρος, ὁ μόσχος — ἡ βοῦς ἢ δάμαλις.

taurus — vacca

ὁ τράγος — ἡ αἰξ — *haedus capella.*

ἡ ἀνὴρ — ἡ γυνὴ — *vir mulier.*

Οἱ κανόνες τῆς γραμματικῆς ἡμῶν, οὓς ἀναφέρουσιν, εἶνε οἱ

επόμενοι ὡς καὶ ἡ εἰς τούτους σημείωσις. Τούτους δὲ οὐχὶ ἀσκόπως φαίνεται αὐτοὶ παρεῖδον·

α) Ὀνόματά τινα οὐσιαστικὰ ἔχουσι τὴν αὐτὴν κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν γένος καὶ λέγονται κοινὰ ἢ κοινοῦ γένους· οἷον ὁ ἡ φύλαξ, ὁ ἡ βοῦς, ὁ ἡ παῖς.

β) Οὐσιαστικὰ τινα ὀνόματα ζῶων ἔχουσι τὸ αὐτὸ ἄρθρον διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν γένος καὶ λέγονται ἐπίκοινα ἢ ἐπικοίνου γένους· οἷον ὁ ἐλέφας, ὁ μῦς, ὁ ἀετός, ἡ ἀλώπηξ, ἡ γελιδὼν (ἀρσ. καὶ θηλ.).

Σημ. Ὅταν θέλωμεν νὰ διακρίνωμεν τὸ γένος τῶν ἐπικοίνων οὐσιαστικῶν θέτομεν μετ' αὐτῶν τὰ ἐπίθετα ἄρθρον καὶ θήλεια· οἷον ἀετός ἄρθρον. - ἀλώπηξ θήλεια. Ἄλλὰ καὶ ἴδιοι τύποι πρὸς διάκρισιν τοῦ γένους ζῶων τινῶν ὑπάρχουσιν· οἷον ὁ λέων ἢ λέαινα, ὁ λύκος ἢ λύκαινα ».

Μόνον ἐν τῇ κεφαλῇ τῶν κριτῶν συγγέονται τὰ καλούμενα ἐπίκοινα καὶ τὰ ἔχοντα ἴδιαν κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν· ὑφ' ἡμῶν δὲ ταῦτα ῥητῶς διακρίνονται. Φαίνεται δ' ὅτι τὸ συγγέειν καὶ διακρίνειν ἐν τῷ λεξικῷ τῶν κυρίων κριτῶν εἶνε συνώνυμα. Ἐπειτα ἔργον τῆς γραμματικῆς δὲν εἶνε νὰ παραθέτῃ κατάλογον πλήρη ἀπασῶν τῶν καταλήξεων τῶν ὀνομάτων τοῦ κοινοῦ καὶ ἐπικοίνου γένους, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἐν τιοῦτῳ κανόνι νὰ ἀναφέρῃ ὅτι τὸ θηλυκὸν τοῦ ἀνήρ εἶνε γυνή, τοῦ κρῖος εἶνε οἶς, τοῦ τράγου εἶνε αἰξ κλπ. καθ' ὅσον τὰ θηλυκὰ τῶν ὀνομάτων τούτων δηλοῦνται δι' ἄλλων λέξεων καὶ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τοὺς δύο ἀνωτέρω ἡμῶν κανόνας.

19

σελ. 20 ΙΗ'. 6. « Οὐσιαστικὰ τινα μεταβάλλουσι τὸ γένος μεταβάλλουσι καὶ τὴν σημασίαν· οἷον ὁ ἵππος (τὸ ἄλογον), ἡ ἵππος (ἡ φοράδα καὶ τὸ ἱππικόν), ὁ λίθος (τὸ λιθάρι), ἡ λίθος (ἡ πολυτίμος πέτρα) ». Ἐκ τῶν δύο παραδειγμάτων τὸ πρῶτον εἶνε ἀνοίκειον, ἂν καὶ ὅλαι σχεδὸν αἱ γραμματικαὶ ἔχουσιν αὐτό· διότι οὐχὶ τὸ γένος συντείνει εἰς τὸ νὰ μεταβληθῇ ἡ σημασία τοῦ ὀνόματος, ἀλλ' ἡ μετωνυμία, καθ' ἣν οὐ μόνον ὁ ἵππος, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ὀνόματα, ἐνὸς μόνου γένους ὄντα, μεταβάλλουσι σημασίαν· ὡς γνωστὸν παρὰ μὲν τοῖς πεζοῖς ἀπαντῶσι συνήθως τὰ ἡ ἵππος, ἡ ἄσπις, τὰ ὄπλα (πληθυντικῶς), παρὰ δὲ τοῖς ποιηταῖς ἡ πέλιτη, ἡ λόγχη, ἡ κωπη πρῶ. Rehdantz ἐν Ξεν. Ἄν. 1, 7, 10, καὶ Gerber, die Sprache als Kunst 2, σελ. 70. περὶ δὲ τοῦ δευτέρου παραδείγματος παρατηροῦμεν πρῶτον ὅτι καὶ τὸ ἀρσενικὸν ὁ λίθος κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας « σμάρραχος λίθος λάμ-

πων» Ἡροδ. 2, 44, 6. δεύτερον ὅτι ὅταν τὸ θηλυκόν, ἡ λίθος, εὐρίσκεται εἰς τοιαύτην σημασίαν προσλαμβάνει συνήθως ἐν ἐπίθετον οἷον ἡ Ἡρακλεία, Λυδία, μαγνητις, μαργαριτις, ἐρυθρά, καλὴ λίθος ὡς ἀσφαλέστερον παράδειγμα τοῦ κανόνος θὰ ἤρμοζεν ἴσως τὸ ὄνομα ὁ ἡ χάραξ, ὅπερ ἀπαντᾷ καὶ εἰς τοὺς δοκίμους Θεοκ. 3, 70, 4. πρὸς Πολυδ. 1, 162. Ἄλλως δὲ πρέπει νὰ προστεθῇ εἰς τὸν κανόνα «μεταβάλλοντα τὸ γένος καὶ τὴν κατάληξιν» καὶ νὰ ἐπενεχθῶσι τὰ γνωστὰ παραδείγματα, ὁ πέτρος, ἡ πέτρα, ὁ κάλαμος, ἡ καλάμη κλπ.

Παντάσας δὲ εἶνε ἀνοίκειον τὸ παράδειγμα, ὅπερ ἡμεῖς καὶ πάντες οἱ γραμματικοὶ φέρουσι, ἀλλ' ἀνοίκεια εἶνε τὰ τῶν κριτῶν ῥηθέντα παραδείγματα· διότι κατὰ τὸν συλλογισμόν αὐτῶν καὶ τὸ ἀρσενικόν ὁ ἵππος ἠδύνατο νὰ σημαίη τὸ ἵππικόν. Τὰ θηλυκὰ δ' ἐπίθετα τῆς λίθου Λυδία, Ἡρακλεία, ἐρυθρὰ κλπ. ἅτινα φέρουσιν οἱ κύριοι κριταί, εἴτι μᾶλλον ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ λέξις λίθος ὅταν σημαίη τὸν πολύτιμον λίθον, ἐκφέρεται ὅπως καὶ ἡμεῖς λέγομεν κατὰ θηλυκόν γένος. Τὸ δὲ παράδειγμα ὁ ἡ χάραξ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει οὔτε πρὸς τὸν ἵππον καὶ τὴν ἵππον, οὔτε πρὸς τὸν λίθον καὶ τὴν λίθον· διότι ὁ χάραξ μένει χάραξ εἴτε εἶνε γένους ἀρσενικοῦ εἴτε θηλυκοῦ, ἐν ᾧ ἡ ἵππος καὶ ἡ λίθος γενόμενα θηλυκὰ ἔχουσιν σημασίαν, ἣν δὲν ἔχουσι τὰ ἀρσενικά. Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὁποῖους τραγελαφικοὺς κανόνας θὰ ἔγραφον οἱ κύριοι κριταί, ἐὰν ἐπεχείρουν ποτὲ νὰ συντάξωσι γραμματικὴν.

20

σελ. 21 Κ'. 1. Ἐκ τῶν ἐπιφερομένων παραδειγμάτων ἔπρεπε νὰ προταχθῶσι τὰ εἰς ἄ καὶ ἄ θηλυκὰ τῶν εἰς ας καὶ ης ἀρσενικῶν.

Ἐν τῇ πρώτῃ κλίσει ἐτέθησαν πρῶτον τὰ εἰς ας καὶ ης παραδείγματα καὶ ἔπειτα τὰ εἰς α καὶ η· διότι ἡ ἀντίστροφος τάξις οὐδαμῶς μεταβάλλει τὸ πρᾶγμα, καὶ διότι οἱ διδάσκαλοι κατὰ ταύτην τὴν τάξιν εἶνε συνειθισμένοι ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς τοῦ μακαρίτου Γενναδίου.

21

σελ. 25 19. Ὡς καὶ ἐν σελ. 29, 21 προστίθενται δύο πίνακες τῶν καταλήξεων τῶν ὀνομάτων τῆς α' καὶ β' κλίσεως καὶ ἡ ὑπὸ αὐξοντας ἀριθμοὺς ἐρμηνεία τῶν καταλήξεων τούτων κατὰ τὴν γλωσσολογίαν· οὐ μόνον οἱ μαθηταὶ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὁποίων μέλλει νὰ παραδοθῇ αὕτη ἡ γραμματικὴ, ἀλλ' οὐδὲ οἱ διδάσκαλοι αὐτῶν ἐννοοῦσι τοιαῦτα πρᾶγματα, ἅτινα σύγχυσιν μᾶλλον παρὰ μάθησιν εἰς τοὺς ἀπείρους ἐπιφέ-

ρουσιν· αὐτίκα ἄς ἀκούσωμεν τί λέγει ὁ πρῶτος ἐπεξηγηματικὸς κανὼν τῆς καταλήξεως τῆς γενικῆς ο (20). « ἡ καταλήξις ο τῆς γενικῆς τοῦ ἀρσενικοῦ συναίρεται μετὰ τοῦ χαρακτηῆρος α εἰς ου, ἀφ' οὗ αὐτὸς τραπῆ πρότερον εἰς ε' οἷον νεανίου, πολίτου ». Ἴνα ὁ διδάσκαλος ἐρμηνεύῃ τὸν κανόνα τοῦτον εἰς τοὺς μαθητὰς του πρέπει νὰ εἴπῃ αὐτοῖς ὅτι ἡ γενικὴ τῶν ὀνομάτων *νεανίας* καὶ *πολίτης νεαρίου* καὶ *πολίτου* ἦτο πρότερον *νεανίαιο* καὶ *πολίταιο*, ἔπειτα ἐγένετο *νεαρίο* καὶ *πολίτεο* καὶ τελευταῖον ἐκ συναίρέσεως *νεαρίου πολίτου*. Ἄν καὶ ἡ ἐρμηνεία αὕτη εἴνε εἰλημμένη ἐκ μιᾶς σημειώσεως τῆς γραμματικῆς τοῦ Κουρτίου (§. 122 σημ. 2), ὅμως ἀγνοῶ ἂν τοιαυτὴν κλίμακα διῆλθεν ὁ σχηματισμὸς τῆς γενικῆς ου τῶν ἀρσενικῶν ὀνομάτων τῆς α' κλίσεως. Τοῦτο μόνον φαίνεται πιθανόν ὅτι ἡ γενικὴ αὕτη ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῶν ὀνομάτων τῆς β' κλίσεως, ἅτινα ἔχουσι θέμα ο, ἴδε Meyer σελ. 293 § 343. Ἀλλὰ ταῦτα εἰς τί ὠφελοῦσι τοὺς μαθητὰς τῶν ἐλληνικοῦ σχολείου, οἵτινες πρέπει νὰ μάθωσι τὸ γεγενημένον;

Οἱ δὲ κριταὶ τῆς πρώτης τετραετίας ταῦτα περὶ καταλήξεων ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς γραμματικῆς μου ἔγραψαν· « Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ κ. Σακελλάριος ἐκδίδων καὶ μετ' ἐπιμελείας συνεχῶς πλουτίζων τὸ βιβλίον τοῦτο κατέστησεν αὐτὸ ἄνευ ἀμφιβολίας περιεκτικώτατον. Παρατηρεῖ δὲ μάλιστα τις μετὰ χαρᾶς μεγάλης ὅτι τινὰ κεφάλαια κρεῖσσον πολλῶν ἄλλων ἐνόησε καὶ ἐπραγματεύθη, π.χ. τὸ περὶ καταλήξεων τῶν ὀνομάτων, τὸ περὶ αὐξήσεως καὶ ἀναδπλασιασμοῦ, ἃ κάλλιστα διέστειλεν ἀλλήλων ». Ἐν ᾧ δὲ διὰ τὰς καταλήξεις ταύτας, ἄς ἐθέσαμεν ἐν τέλει ἐκάστης κλίσεως ὡς παράρτημα περιεμένομεν παρὰ τῶν κριτῶν τῆς δευτέρας ἐπιτροπείας ἐτι μεγαλειτέρους ἐπαίνους, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ τοὺς ἐπεξηγηματικοὺς εἰς αὐτὰς κανόνας κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς πρώτης ἐπιτροπείας ἐν πολλοῖς ἐβελτιώσαμεν, ἡ νεωτέρα ἐπιτροπεία οὐ μόνον δὲν ἐπαινεῖ αὐτάς, ἀλλὰ καὶ λίαν βλαβεράς θεωρεῖ διὰ τὴν νεολαίαν τῆς πατρίδος! Φαίνεται ὅτι οἱ κύριοι κριταὶ ἀποστρέφονται τὰ πορίσματα τῆς νέας γλωσσολογίας, μεταβάλλοντες εἰς κακὸν τὸ καλὸν ἐναντίον τοῦ περὶ διαγωνισμοῦ τῶν διδακτικῶν βιβλίων προγράμματος, ὅπερ οὐδαμῶς ἀποδοκιμάζει, ἀλλὰ τούναντίον εὐρίσκει ὠφέλιμον ἐν τῇ γραμματικῇ τὴν χρῆσιν τῶν νεωτέρων γλωσσολογικῶν πορισμάτων.

22

σελ. 33, 14. Ἐν τῷ περὶ σχηματισμοῦ τῆς κλητικῆς τῶν ὀδοντοφώνων παρατηροῦμεν. 1) ὅτι ἡ κλητικὴ τοῦ Αἴας πλὴν τῆς ᾧ Αἴαν γίνεται καὶ ᾧ Αἴας. Σοφ. Αἴ. 89. 2) παρελείφθησαν

αί κλητικαί τῶν Ὀμηρικῶν ὀνομάτων *Θόας ὦ Θόαν*, *Λαοδάμης ὦ Λαοδάμα*. 3) Πλὴν τῆς κλητικῆς τοῦ τυραννίς πρέπει νὰ προστεθῆ καὶ ἡ τοῦ *ρεάνις ὦ ρεάνις* Εὐρύπ. Ἄνδρ. 192.

Καὶ ἐνταῦθα μὴ ἐνθυμηθέντες οἱ κύριοι κριταὶ ὅτι κρίνουσιν ἑλληνικὴν γραμματικὴν τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου λέγουσιν ἡμῖν νὰ θέσωμεν ἐν τῇ γραμματικῇ ἡμῶν καὶ τύπους τῆς ὀμηρικῆς διαλέκτου *Θόας ὦ Θόαν* κλπ.

23

σελ. 34 (§ KB') 15. Ἐν τῇ δοτικῇ πληθυντικῇ ἀποβάλλεται ὁ ὀδοτόφωρος χαρακτήρ μετὰ τὴν προσλήψιν τῆς καταλήξεως *σι*, τὸ δὲ θεματικὸν φωνῆεν δὲν ἐκτείνεται οἷον *ἐλπὶς ἐλπίσι*, γεγραφῶς γεγραφοῖσι, *σῶμα σώμασιν*, ὄρνις ὄρνισι, *χαρίεις χαρίεσσι* ». Τὸ ὄρνις ὄρνισιν εἶνε ἀνοίκειον πα ἀδειγμα· διότι τὸ θεματικὸν εἶναι *ι* μακρόν· οἷον ὄρνισι πρῶ. Ὀμηρ. Ἰλ. Η, 59. ἐξέστην ὄρνισιν ἐοικότες αἰγυπιοῖσι. Πῶς δ' ἐσχηματίσθη ἡ δοτ. πληθυντικὴ τοῦ *χαρίεις* ὅρα Meyer σελ. 308 § 373.

Τὸ ὄρνις ὄρνισι λέγουσιν οἱ κύριοι κριταὶ ὅτι εἶνε ἀνοίκειον ἐνταῦθα παράδειγμα· διότι τὸ θεματικὸν φωνῆεν εἶνε *ι* μακρόν. Πρὸς τί ἡ τοιαύτη αὐτῶν παρατήρησις ἐν τῇ γραμματικῇ ταύτῃ εἶνε χρήσιμος; Τί χρειαζόμεθα ἐνταῦθα τὰ Ὀμηρικὰ παραδείγματα, προκειμένου τοῦ λόγου περὶ Ἀττικῆς γραμματικῆς, ἀφ' οὗ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Ὀμηρῷ τὸ *ι* τοῦ ὄρνις εἶνε πολλάκις βραχύ; Τὸν δὲ σχηματισμὸν τῆς δοτικῆς πληθυντικῆς τοῦ ἐπιθέτου *χαρίεις* ἔπρεπε νὰ ζητήσωσιν ἐν τοῖς ἐπιθέτοις σελ. 39, καὶ εὐρόντες δὲν ἤθελον κάμει τὴν ἀνωτέρω εἰς τὴν γραμματικὴν τοῦ Meyer σημείωσιν. Ἐνταῦθα οὐχὶ καλῶς ποιοῦντες παρέλιπον αὐτοὶ τὸ παρὰ τῷ *χαρίεις* κείμενον ἐν τῇ γραμματικῇ ἡμῶν *χαρίεσσα*· οἷον *χαρίεις (χαρίεσσα)*, δι' οὗ καὶ οὕτως κατενοεῖτο πῶς ἐγένετο ἡ δοτικὴ πληθυντικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ.

24

σελ. 35 (§ KB') 16. Τὰ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ τὰ ἔχοντα χαρακτήρα *ν*, *ρ* σηματοῦνται τὴν ὀνομαστικὴν προσλήψει τοῦ *σ* καὶ μετὰ τὴν ἀποβολὴν αὐτοῦ ἐκτείνουσι ἀναπληρωτικῶς τὸ θεματικὸν φωνῆεν ἄ εἰς ἄ, τὸ ε εἰς η, τὸ ο εἰς ω· οἷον *παῖαν* (ἀντὶ *παῖαν-ς*), *ψᾶρ* (ἀντὶ *ψᾶρ-ς*), *ποιμήν* (ἀντὶ *ποιμῆν-ς*), *δαίμων* (ἀντὶ *δαίμων-ς*), *αἰθήρ* (ἀντὶ *αἰθῆρ-ς*), *ἀλέκτωρ* (ἀντὶ *ἀλέκτωρ-ς*). Ὅτι ταῦτα εἶνε ἀναίρετα καὶ ἀνυπόστατα ὅρα Meyer σελ. 268 § 313 καὶ ἰδίᾳ τὴν σημείωσιν.

Αἱ εἰς τὴν πρώτην ἐκδοσιν τῆς γραμματικῆς τοῦ Meyer παραπομπαὶ ὑμῶν, κύριοι κριταὶ, εἶνε ὅλως ἄσκοποι πρὸς ὅσα ἡμεῖς

ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἔδαφίῳ λέγομεν. Ἡμεῖς ἀνωτέρῳ εἶπομεν ὅτι ἐν τῷ τέλει τῶν ὀνομάτων τῶν ἐχόντων χαρακτῆρα *r ἢ ρ* ὑπῆρχέ ποτε *c*. Ταῦτα δέ, κύριοι κριταί, δὲν εἶνε αὐθαίρετα καὶ ἀνυπόστατα, ὡς ἔχετε τὴν καλωσύνην νὰ διῦσχυρίζησθε, ἀλλὰ τούναντίον ἐπιστημονικῶς θεμελιωμένα. Ἴνα δὲ πεισθῆτε καὶ ὑμεῖς παραπέμπομεν ὑμᾶς εἰς τὴν δευτέραν ἐκδοσιν τῆς γραμματικῆς τοῦ Meyer § 314 καὶ 318, ἣν φαίνεται ἀγνοοῦντες, καίπερ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ἔτους 1886 ἐκδοθεῖσαν. Ἐκεῖ λέγεται ὅτι τὸ *c* ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς ἐν πολλοῖς ὀνόμασιν ἔχουσιν χαρακτῆρα *r ἢ ρ*, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν παρατίθενται παραδείγματα ἐξ ἀπασῶν τῶν διαλέκτων· οἷον *χέρς* (ἀντὶ *χείρ*) Τιμοκρέ. ἀποσπ. 9, *Περίερε* Ἄλκμαν. *μῆρ* = *mensis* λατιν. οὕτω δ' ἑλληνιστὶ ἐξ ἀρχῆς ἦτο *μέρς*, ἐξ οὗ *μῆρ* δωρ. *μῆς* ἢ *μείρς* αἰολ. γεν. *μῆρρος* ἐκ τοῦ *μῆρ*-*σος* λεσβ. καὶ *μῆρ* ἰων. καὶ ἀτ. *μάκαρς* παρὰ Σόλωνι καὶ Διφίλῳ, *χθῶρ* ἐξ ἀρχαιοτέρου *χθός*. Τοιαῦται δ' εἶνε καὶ αἱ ὀνομαστικαὶ *κτεῖς*, *ἀκτίς*, *ρίς*, *μέλας* κλπ. αἵτινες πρὸ τοῦ *c* ἄλλοτε εἶχον *r*.

Ἐπρεπε δὲ οἱ κύριοι κριταί νὰ ἔχωσι πολλὴν δόσιν αὐθαδεῖας, ὥστε νὰ γράψωσιν ἐνταῦθα ὅσα κατ' ἡμῶν ἔγραψαν.

25

σελ. 35, 21. «Τὰ ὀξύτονα τὰ ἔρο τα χαρακτῆρα *r ἢ ρ* ἔχουσι τὴν ἐνικὴν κλητικὴν ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν· οἷον *ρίς* ᾧ *ρίε*, *ἀγῶρ* ᾧ *ἀγῶν*, ποιμῆρ ᾧ ποιμῆν, κρατήρ ᾧ κρατήρ». Ὁξύτονα εἶναι καὶ χαρακτῆρα *ρ* ἔχουσι καὶ τὰ ἐξῆς ὀνόματα πατήρ, ἀνῆρ, δαῆρ, καὶ ὅμως πῶς σχηματίζεται ἡ κλητικὴ αὐτῶν; Εἶναι λοιπὸν κανὼν ἀσύστατος καὶ δυστυχῶς πλείστοι ὅσοι τοιοῦτοι κανόνες εὐρίσκονται ἐν τῇ παρουσίᾳ γραμματικῆς.

Ἄν μικρὰν γραμματικὴν ἐμπειρίαν οἱ κύριοι κριταί εἶχον, θὰ ἔβλεπον ὀλίγον κατωτέρω ἐν τῷ 28 ἔδαφίῳ ὅτι δι' ἄλλον λόγον δὲν ἠνώθη μετ' αὐτῶν τὸ πατήρ καὶ ἀνῆρ, καὶ ἐν τῷ ἀμέσῳ κατωτέρῳ 31 ἔδαφίῳ ὅτι γίνεται λόγος περὶ τοῦ τόνισμου τῆς κλητικῆς αὐτῶν. Ἀντίθετα λοιπὸν εἶνε τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα, ἐπιθυμούντων εἰς ἓνα κανόνα νὰ περιλάβωσι τὰ ὑπὸ τῆς φύσεως τῆς γλώσσης κεχωρισμένα. Τὸ δὲ δαῆρ ὡς ὀμηρικὴν λέξιν κακῶς κατέταξαν ἐνταῦθα ἐν τῇ γραμματικῇ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου.

26

σελ. 35, 23. «Τὰ εἰς *αρ* οὐδέτερα τὰ μὴ προσλαμβάνοντα τὸ *c* φυλάττουσιν ἐν τῇ ὀνομαστικῇ τὸ καθαρὸν θέμα». Τίνα εἶνε αὐτὰ τὰ εἰς *αρ* οὐδέτερα δὲν λέγεται.

Καὶ δὲν ἀνέγνωτε, κύριοι κριταί, ἀμέσῳ ἀνωτέρῳ ἐν τῇ σελ.

35 ἐν τοῖς παραδείγμασι τὰ *Ψάρ, Κάρ*; Μεγάλη ὕμῶν ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀπειρία.

27

σελ. 37, 32. « Ἐν τοῖς εἰς σ ἢ τ ἐκθλιβομένοις ἀνήκουσι τὰ οὐδέτερα βαρύτερα εἰς ος ». Ταῦτα εἶνε χρησιμοὶ τοῦ Λοξίου.

Τὸν κανόνα τοῦτον οἱ ἔντιμοι κριταὶ ἐκολόβωσαν καὶ ἐξήγαγον τοιοῦτον δυστυχῶς κατὰ τὴν κεφαλὴν των συμπέρασμα· πλήρης δ' αὐτὸς εἶνε οὕτω· « Ἐν τοῖς εἰς σ ἢ τ ἐκθλιβομένοις ἀνήκουσι τὰ οὐδέτερα εἰς ος (θ.-εσ), τὰ εἰς ης (θ.-εσ) σύνθετα κύρια ὀνόματα, οὐδέτερά τινα εἰς ας καὶ τὸ αἰδῶς καὶ ἠῶς ». Ὀλίγον δ' ἀνωτέρω ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς αὐτῆς σελίδος ἔχομεν ἐν τοῖς παραδείγμασι τὸ οὐδέτερον γένος γεν.(γενεσ-ος) γένους, οὐ τὸ θέμα ὡς βλέπομεν εἶνε γενεσ ἢ τοι λήγει εἰς εσ-, ὡσαύτως τὸ ἐπίθετον ὁ, ἢ εὐγενής, τὸ εὐγενές γεν. (εὐγενεσ-ος) εὐγενοῦς, ὧν καὶ αὐτῶν τὸ θέμα λήγει εἰς εσ-. Εἰς ταῦτα λοιπὸν ἀμέσως ἀνωτέρω κείμενα ὁ κανὼν οὗτος ἀναφερόμενος εἶνε χρησιμὸς τοῦ Λοξίου ἢ εἶνε καὶ εἰς τοὺς μωρούς, οὐχὶ εἰς κριτὰς πλέον πασιφανέστατος;

Τὶ δὲ περὶ αὐτῶν νὰ εἴπωμεν, ὅταν οὐ μόνον τοὺς κανόνας κολοβῶσωσιν, ἀλλὰ καὶ παραλίπωσι μέρος αὐτῶν, ὅπερ ἔρχονται οὐχὶ νὰ κρίνωσιν, ἀλλ' ὡς ἀσπονδοὶ ἐχθροὶ νὰ ἐπικρίνωσι; Πῶς δὲ οἱ τὰ τοιαῦτα πράττοντες ὀνομάζονται, ἅς τὸ εἴπωσιν αὐτοὶ οἱ κριταί.

28

σελ. 38, 43. « Ἡ αἰτιατικὴ πληθυντικὴ τῶν ἀρσεικῶν καὶ θηλυκῶν ἐπιθέτων εἰς ης σχηματίζεται προσλαμβάνουσα εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν *ης* τῆς αἰτιατικῆς πληθυντικῆς, καὶ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ χαρακτῆρος σ μετὰ τοῦ *ν* τῆς κατάληξεως ἐκτείνεται ἀναπληρωτικῶς τὸ θεματικὸν φωνῆν *ε* εἰς *ει* οἷον ἀληθεῖς (ἀντὶ ἀληθ-σ-ης) ». Ἐνταῦθα δὲν εἶνε χρεια νὰ ἦναι τις γλωσσολόγος διὰ (;) νὰ εὐρῆ τὸ ἀληθές· ποῦ εὐρέθη εἰς τὴν αἰτιατικὴν πληθυντικὴν τὸ *ν*, ἐν ᾧ ἡ τοῦ ἐνικοῦ αἰτιατικῆ δὲν ἔχει αὐτό, τὸν, τὴν ἀληθέα - ἡ; ὥστε ἄλλη πρέπει νὰ ἦναι ἡ ἐξήγησις. Καὶ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ἐγένετο ὡς ἡ ὀνομαστικὴ ἀληθέ(σ)ες, εὐγενέ(σ)ες = ἀληθεῖς, εὐγενεῖς. Ὁρα Meyer σελ. 300 § 357. πρὸς. καὶ §. 351.

Περίεργοι ἄνθρωποι εἶνε οἱ κριταὶ τῶν ἐλληνικῶν γραμματικῶν· ἐν ᾧ ἀνωτέρω ἐν ταῖς κατάληξεσι καὶ τῶν τριῶν κλίσεων σημειοῦται ἡ κατάληξις *ης* τῆς αἰτιατικῆς πληθυντικῆς, ὡς πολ- λάκις αὐτὴν ἀνωτέρω εἶδον, ἔρχονται ἐνταῦθα καὶ μᾶς ἐρωτῶσι ποῦ εὐρέθη εἰς τὴν αἰτιατικὴν πληθυντικὴν τὸ *ν*, ἐν ᾧ ἡ τοῦ ἐνι-

κοῦ αἰτιατικῆ δὲν ἔχει αὐτό! Πολλάκις καὶ ὑπὸ πολλῶν γραμματικῶν ἐγγραφή ὁ τοιοῦτος σχηματισμὸς τῆς αἰτιατικῆς πληθυντικῆς κατ' ἀναλογίαν ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς πληθυντικῆς· ἀλλ' ἡμεῖς οὐδέποτε αὐτὸν παρεδέχθημεν καίπερ ἀπλούστατον, ἀλλ' ἐθέσαμεν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς κλίσεως ταύτης τὴν κατάληξιν *ας ἢ ρς* ἐν τῇ αἰτιατικῇ πληθυντικῇ, δι' ἧς εὐκόλως ἐξηγοῦνται αἱ ἐν τῇ δυσκόλῳ ταύτῃ κλίσει συμβαίνουσαι μεταβολαὶ εἰς ἀπάσας τὰς αἰτιατικὰς τῶν ὀνομάτων τῆς κλίσεως ταύτης.

29

σελ. 39, 46. Ἐνταῦθα ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ συναίρεσεως τῶν οὐδετέρων οὐσιαστικῶν τῶν ληγόντων εἰς *ας* (κρέας, γέρας), 1) δὲν παρατίθενται καὶ οἱ ἀσυναίρετοι τύποι· 2) παραλείπεται ὁ δυνικός ἀριθμὸς, καθ' ὃν γίνεται ἡ συναίρεσις τοῦ *ας* καὶ *οι* εἰς *α* καὶ *ω* (κερας=κέρα, κερῶν=κερῶν).

Ὁ κανὼν οὗτος ἐν τῇ ἐμῇ γραμματικῇ ἐκτίθεται οὕτω· «Τὰ οὐδέτερα τὰ ἔχοντα θέμα λῆγον εἰς *ας*—φυλάττουσι τὸ *σ* ἐν τῇ ἐνικῇ ὀνομαστικῇ, αἰτιατικῇ καὶ κλητικῇ, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πτώσεσιν ἀποκόπτοντα αὐτὸ συναίρουσι τὸ *σα* καὶ *σε* εἰς *α*, τὸ *αι* εἰς *α*, τὸ *οι* καὶ *οι* εἰς *ω*, καὶ τὸ *οι* εἰς *ω*· οἷον τὸ κρέας γ. κρέως δ. κρέα, πληθ. κρέα, γ. κρεῶν, δ. κρέασι κλπ.» Ὡς εἶνε δ' ἐκτεθειμένος ὁ κανὼν, εὐκόλως ἐννοεῖται ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἡ γενομένη συναίρεσις τοῦ κρέας γ. κρέως (ἀντὶ κρέας), δ. κρέα (ἀντὶ κρέα), πληθ. κρέα (ἀντὶ κρέα) γ. κρεῶν (ἀντὶ κρεῶν) κλπ. Οὕτω δὲ δὲν ἔπρεπε νὰ τεθῆ οὔτε δι' ἐξάσκησιν ὁ ἀσυναίρετος τύπος· διότι οἱ μαθηταὶ εἶνε πλέον ἀρκετὰ ἐξωκειωμένοι εἰς τὰς τοιαύτας συναίρεσεις· πολὺ δὲ μᾶλλον, διότι παρὰ τοῖς ἄττικοῖς ἐν γένει δὲν ὑπάρχει ἀσυναίρετος τύπος, οὔτε δυνικός ἀριθμὸς τῶν οὐδετέρων τούτων οὐσιαστικῶν.

30

σελ. 40, 5. «Τὰ εἰς *ις* πολυλόλλα τρέπουσι τὸν χαρακτήρα *ι* εἰς *ε* ἐν τῇ γενικῇ καὶ δοτικῇ τοῦ ἐνικῆ^δ καὶ ἐν πάσαις ταῖς πτώσεσιν τῶν ἄλλων ἀριθμῶν». Τὸ θεματικὸν *ι* δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τραπῆ εἰς *ε* (πόλις—πόλις—ως). Τὸ πῶς τὸ τῶν ἄλλων διαλέκτων *ις* ἐγένετο ἐν τῇ Ἀττικῇ εὖς διδάσκει ὁ Meyer ἐν σελ. 386, ὡς καὶ περὶ τοῦ πηγυρ, πέλεκυς καὶ ἄστρ σχηματιζόντων τὴν γενικὴν εἰς *ε* ἐν σελ. 290 § 339.

Τὶ λέγει ὁ Meyer ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τῆς γραμματικῆς του ὅλως ἀδιαφοροῦμεν. Ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ αὐτῆς ἐκδόσει § 340 μεταβαλὼν γνώμην παρεδέχθη ὅτι ἐν τῇ ῥίζῃ τῶν εἰς *ις* ὀνομάτων ὑπῆρχε χαρακτήρ τὸ *ι*, ὅπερ κατόπιν ἐτραπῆ εἰς *ε* ἐν τῇ Ἀττικῇ

καὶ τῆ μεταγενεστέρῃ τῶν Κρητῶν διαλέκτῳ. Ἐν δὲ τῇ § 341 λέγει ὅτι ἡ γενική καὶ δοτική κλπ. τῶν εἰς *υς* καὶ *υ* ὀνομάτων ἐγένετο *ε*, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν εἰς *ις* ὀνομάτων. Ταῦτα δὲ οὐδαμῶς ἀνακροῦσιν ὅσα ἡμεῖς ἐν τῇ γραμματικῇ ἡμῶν εἶπομεν.

31

σελ. 40, 8. « Ἡ αἰτιατικὴ πληθυντικὴ τῶν ἀρσεικῶν καὶ θηλυκῶν εἰς *ις* καὶ *υς* σχηματίζεται προσωλήγουσα τὴν κατάληξιν *υς* εἰς τὸ θέμα καὶ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ *υ* τῆς *υς* καταλήξεως ἐκτείνει ἀναπληρωτικῶς τὸν χαρακτῆρα *ε* εἰς *ει* καὶ *υ* εἰς *υ*: πόλις (ἀντὶ πόλις-*υς*), ἡδεῖς (ἀντὶ ἡδέ-*υς*), ἰχθύς (ἀντὶ ἰχθύ-*υς*) ». Καὶ ταῦτα πάλιν ἀνακριβῆ καὶ συγκεχυμένα· μόνη ἡ αἰτιατικὴ πληθυντικὴ ἰχθύς ἐγένετο ἐκ τοῦ ἰχθύ-*υς* (ὡσπερ καὶ ἡ Ὀμηρικὴ γένυς, νέκυς σῦς, δρυς, ἐρινῦς, ἰχθύς, ὄφρυς, γραπτῦς, καὶ τὰ ἀττικὰ σῦς, ὄφρυς). αἱ δὲ αἰτιατικαὶ ἡδεῖς, πόλις εἶναι αἱ αὐταὶ τῇ πληθυντικῇ ὀνομαστικῇ, ὅρα Meyer σελ. 301 § 358 καὶ 359. Ἐπειτα θεματικὸν τοῦ πόλις δὲν εἶνε τὸ *ε* ἀλλὰ τὸ *ι* πόλις-*ς*. Ἐκ δὲ τοῦ ἀρχικοῦ τύπου πόλις-*υς* προῆλθεν ἡ παρ' Ἡροδότῳ αἰτιατικὴ πόλις καὶ ἀναλόγως ταύτης (;) αἱ Ὀμηρικαὶ ἀκοίτις, ὄις, νήστις καὶ αἱ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ποιηταῖς οἴς, ὄρνις.

Διὰ τί, ἀφ' οὗ ἡμεῖς λέγετε ὅτι κατάληξις τῆς αἰτιατικῆς πληθυντικῆς εἰς τὸ ἰχθύς (ἀντὶ ἰχθύ-*υς*) καὶ εἰς τοιαῦτα ἄλλα ὀνόματα εἶνε ἡ *υς*, δὲν παρεδέχεσθε αὐτὴν καὶ εἰς τὴν αἰτιατικὴν πληθυντικὴν τοῦ πόλις (ἀντὶ πόλις-*υς*) καὶ ἡδεῖς (ἀντὶ ἡδέ-*υς*), ἢ ἄλλοι λόγοι ὑπάρχουσι δι' ἐκεῖνα καὶ ἄλλοι διὰ ταῦτα; Κατάληξιν δὲ *υς* τῆς αἰτιατικῆς πληθυντικῆς ἀπαντῶμεν καὶ ἐν πολλαῖς κρητικαῖς ἐπιγραφαῖς· οἷον στατήρας, γέραρας, θυγατέρας, πάντας· ἰδὲ Meyer § 359. Εἶπομεν δ' ὀλίγον ἀνωτέρω ὅτι τὸ θεματικὸν *ι* καὶ *υ* τῶν εἰς *ις* καὶ *υς* ὀνομάτων ἐτρέπη εἰς πάσας σχεδὸν τὰς πτώσεις εἰς *ε*. Καὶ ὅπως παρ' Ἡροδότῳ καὶ κατὰ τὴν ὑμετέραν ὁμολογίαν ἐγένετο τὸ πόλις, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ πόλις-*υς* κάλλιστα ἠδύνατο νὰ προέλθῃ κατ' ἀναπληρωτικὴν ἔκτασιν τὸ πόλις. Ὡστε ἡ σύγχυσις δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν ἐμὸν κανόνα, ἀλλ' εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν κριτῶν, οἵτινες βλέπουσι συγκεχυμένα καὶ ἀνακριβῆ τὰ σαφέστατα καὶ καθαρῶτα.

32

σελ. 41, 11. « Τὸ ἄστυ καὶ πῆγυς κληρεται οὕτω· τὸ ἄστυ γεν. ἄστωος καὶ σπατιῶς ἄστωος ». Τὸ ἐναντίον εἶνε ὀρθόν· ἡ γενικὴ ἄστωος εἶναι ἡ συνήθης καὶ ἄστωος ἢ σπανία· οὕτω π. χ. ὁ Classen παρὰ Θουκυδ. 2, 13, 7, 8, 92, 7, ὁ Breitenbach ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Ξενοφῶντος 1, 4, 13, 2, 4, 7, καὶ 11, 26,

28, 37, 38, ὁ Frohberger ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Λυσίου 12, 55, καὶ 25, 22. Ἐπίσης ἐκ τῶν παλαιότερων γραμματικῶν ὁ Rost σελ. 113, Krüger σελ. 53 § 18 προκρίνουσι τὸν τύπον ἄστεως. Καὶ ὁ Kühner σελ. 343 § 126· ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Kaegi § 52, 2 ἔχει τὸν τύπον ἄστεως, διόπερ κατακρίνεται ἐν τῇ ἐπικρίσει τῆς γραμματικῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ A. Weiske ἐν τῷ φυλλαδίῳ τοῦ μηνὸς Μαΐου τοῦ 1885 σελ. 298 τοῦ περιοδικοῦ Zeitschrift für das Gymnasialwesen.

Ταῦτα θὰ ἦσαν ἱκανά, κύριοι κριταί, πρὸς εὔρεσιν τοῦ ἀληθοῦς, ἐὰν ἡ ἀβηθία τῶν εἰρημένων γραμματικῶν δὲν προσέκρουε πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀττικούς, οἵτινες διὰ τῶν ποιητῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἐπιγραφῶν διδάσκουσιν ὅτι ἡ γενικὴ τοῦ ἄστεως παρ' αὐτοῖς ἔληγεν οὐχὶ εἰς ο ἄλλ' εἰς ὡς· καὶ ἀποροῦμεν πῶς τοῦτο δὲν ἐγνώριζον οἱ κύριοι κριταί, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸς ὁ Meyer, τοῦ ὁποίου τὴν γνώμην ἐπικυλοῦνται, καὶ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τῆς γραμματικῆς του § 34 διακρήδην λέγει, ὅτι παρ' ἀττικοῦς ἡ γενικὴ τοῦ ἄστεως εἶνε διὰ τοῦ ω. Περὶ τῆς γραφῆς ἄστεως ἔγραψε ἐν ἐκτάσει καὶ ὁ κράτιστος γραμματικὸς κ. Κ. Κόντος τῷ 1884 ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ περιοδικοῦ Ἐβδομάδος ἔτους Α'. ἀριθμ. 31. Καὶ ἂν οἱ κύριοι κριταί ἦσαν προσηκόντως παρεσκευασμένοι πρὸς τὸ ἔργον, ὅπερ ἀνέλαβον, δὲν θὰ ἠγνόουν ὅσα ἐγράφησαν περὶ τούτου τοῦ πράγματος ὑπὸ ἐπιστημόνων ἀνδρῶν.

33

σελ. 41, 12. Μετὰ τὴν κλίσιν τοῦ ἐγγέλως ἐπονται τρία ὀνόματα κλιόμενα ὡς τύποι: ἡ πειθῶ, ὁ ἦσως καὶ ὁ ἡ θός. Περὶ τούτων παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς 1) λείπει τύπος διὰ τὰ εἰς ὡς θηλυκά· εἶον ἡ αἰδώς. 2) δὲν ἀναγράφονται τοῦλάχιστον ἐν παρενθέσει οἱ ἀσυναίρετοι τοῦ λήγοντος εἰς ω θηλυκοῦ πρὸς εὐκολίαν τῶν μαθητῶν, ὡς ἔχουσιν ὅλαι αἱ γραμματικαί: ἡ πειθῶ γεν. τῆς (πειθός-ος) πειθούς, (αἰδός-ος) αἰδοῦς κλπ.

Λίαν περιωρισμένης γνώσεως τῆς γλωσσολογίας ἔχουσιν οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι ἄνθρωποι, σημειοῦντες ἐνταῦθα ὅτι λείπει ὁ τύπος τῶν εἰς ὡς θηλυκῶν, καθ' ὃν πρέπει νὰ κλιθῶσιν αἱ λέξεις αἰδώς καὶ ἦσως. Ἐν τοῖς φωνηεντολήκτοις εἰς ο καὶ ω δὲν ἀνήκει τὸ αἰδώς καὶ ἦσως, ἀλλ' ἐν τοῖς συμφωνολήκτοις τοῖς ἔχουσι σ καὶ τ ἐκθλιβόμενον, ὡς ἔχουσαι θέμα αἰδοσ, καὶ ἦσ, ὡς εἴπομεν ἐν σελ. 37, 32 τῆς γραμματικῆς ἡμῶν· ἐν δὲ τῇ σελ. 39, 47 λέγομεν πῶς κλίνεται τὸ αἰδώς γ. αἰδοῦς (ἀντι αἰδός-ος), δ. αἰδοῖ (ἀντι αἰδός-ι), αἰτ. αἰδῶ (ἀντι αἰδός-α), κλ. αἰδοῖ (ἀντι αἰδός-ι). Οὕτω λέγομεν ἐκεῖ ἐν τῇ σημειώσει ὅτι κλίνεται καὶ τὸ ἦσως γ. ἦσως (ἀντι ἦσός-ος).

σελ. 52, 18 (παραθετικά επίθετα) «*Σοφὸς σωφώτερος σωφώτατος*». Καὶ ὁμοῦ ἐν σελ. 53, 22, λέγεται ὅτι τὸ ἐπιθέτου σχηματίζει παραθετικά περιφραστικῶς «*μᾶλλον, μάλιστα σοφός*».

Πλήρης ὁ κανὼν ἐν τῇ γραμματικῇ ἡμῶν εἶνε· «Τὸ συγκριτικὸν ἐνίοτε φέρεται διὰ τοῦ *μᾶλλον* καὶ τοῦ θετικοῦ ἐπιθέτου ἢ τῆς μετοχῆς· οἷον *μᾶλλον σοφός, μᾶλλον πεπαιδευμένος*, τὸ δὲ ὑπερθετικὸν διὰ τοῦ *μάλιστα* καὶ τοῦ θετικοῦ ἐπιθέτου ἢ τῆς μετοχῆς· οἷον *μάλιστα σοφός, μάλιστα γεγυμνασμένος*».

Ἐίχομεν ἀνάγκην, ὡς βλέπετε, κύριοι κριταί, νὰ θέσωμεν ἐν παράδειγμα πρὸς πίστωσιν τοῦ κανόνος ἡμῶν, καὶ διότι ὡς τοιοῦτον ἀδιαφόρως μετεχειρίσθημεν τὸ σοφός, ἡμαρτήσαμεν; Ὡ τῆς λεπτότητος τῶν φρενῶν ὑμῶν! Ἐκ τοιούτων δὲ μικρολογιῶν, ὧν μέρος ἐξ ἀηδίας παρατρέχομεν, εἶνε πλήρης ἡ κρίσις αὕτη τῶν κυρίων κριτῶν.

σελ. 53, 20. *Αἰσχρὸς αἰσχ-ίωρ αἰσχ-ιστος, ἐχθρὸς ἐχθ-ίωρ ἐχθ-ιστος*. Τὸ λεγόμενον ὅτι τὸ αἰσχιῶν αἰσχιστος, ἐχθίων ἐχθιστος σχηματίζονται ἐκ τοῦ θετικοῦ αἰσχρὸς καὶ ἐχθρὸς ἀποβόλη τοῦ ρ, ἀσπάζεται ὁ συγγραφεὺς τῆς παρούσης γραμματικῆς, εἶναι μῦθος, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἀρχαία γλῶσσα σχηματίζει συγκριτικά καὶ ὑπερθετικά καὶ ἐξ οὐσιαστικῶν· οἷον ἐκ τοῦ κάλλος, ἀλγος, κέρδος, κῦδος, μῆκος, ῥίγος, οἶκος, ἐγένοντο τὰ κάλλιον κάλλιστος, ἀλγίων ἀλγιστος, κέρδιον (οὐδ.) κέρδιστος, κῦδιοςτος, μᾶσσων μῆκιστος, ῥίγιον (οὐδ.) ῥίγιστος, οἰκιστος κλπ. Οὕτω καὶ ἐκ τοῦ αἰσχος, ἐχθος, αἰσχιῶν αἰσχιστος ἐχθίων ἐχθιστος· οἱ δὲ τύποι αἰσχρότερος, ἐχθρότερος, βεβαίως ἐκ τῶν ἐπιθέτων αἰσχρὸς, ἐχθρὸς. Ἴδε J Laroche die comparation in der Griechischen Sprache σελ. 22 καὶ ἐξῆς.

Ὁ κανὼν ἐν τῇ γραμματικῇ ἡμῶν πλήρης εἶνε· «Καταλήξεις τῶν παραθετικῶν λίαν σπάνιαι εἶνε τοῦ μὲν συγκριτικοῦ *ίωρ ἀρσ-καὶ θηλ. καὶ ίωρ οὐδ.* τοῦ δὲ ὑπερθετικοῦ *ιστος ιστη ιστον*. Αὐταὶ προσλαμβάνονται εἰς τὰ ἐπίθετα ἠδὲ αἰσχρὸς, ἐχθρὸς, ἀφ' οὗ ἀποβλήθωσιν αἱ καταλήξεις *ος καὶ ρος*· οἷον ἠδὲ *ἠδ-ίωρ ἠδ-ιστος, αἰσχρὸς αἰσχ-ίωρ αἰσχ-ιστος, ἐχθρὸς ἐχθ-ίωρ ἐχθ-ιστος*».

Ἐκ τοῦ θέματος αἰσχ- καὶ ἐχθ- πάλιν λέγομεν, κύριοι κριταί, ἐγένοντο προσλήψει τῆς καταλήξεως *ρος* τὰ ἐπίθετα αἰσχ-ρός, ἐχθ-ρός, ἐκ τοῦ αὐτοῦ θέματος εἶπομεν ὅτι γίνονται καὶ τὰ παραθετικά αἰσχ-ρότερος καὶ αἰσχ-ίωρ καὶ ἐχθ-ρότερος καὶ ἐχθ-ίωρ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ θέματος προσλήψει τῆς συλλαβῆς *ος* ἐγένετο τὸ

ἐπεκτεταμένον θέμα *αἰσχ-εσ* καὶ *ἐχθ-εσ*, ἐξ οὗ τροπῇ τοῦ θεματικοῦ ε εἰς ο ἐγένοντο τὰ οὐσιαστικά *αἰσχος*, *ἐχθος*. Ἄν δ' ἐγένοντο ἐκ τῶν οὐσιαστικῶν *αἰσχος*, *ἐχθος* τὰ παραθετικά, θὰ ἦσαν ταῦτα *αἰσχεσ-ιωρ*, *ἐχθεσ-ιωρ*. Οὕτω δὲ λέγει καὶ ὁ Meyer § 391 *αἰσχ-ιωρ* ἐκ τοῦ θετικοῦ *αἰσχ-ρό-ε*, *ἐχθ-ιωρ* ἐκ τοῦ *ἐχθ-ρό-ε*, *ἠδ-ιωρ* ἐκ τοῦ *ἠδ-έ*.

Οὕτω δὲ οἱ κύριοι κριταὶ ἀγνοοῦντες τὰ περὶ τῆς γραμματικῆς ὑβρίζουσι τοὺς εἰλικρινῶς ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους μοχθοῦντας, λέγοντες ὅτι τὰ ὑπ' αὐτῶν γραφόμενα εἶνε μῦθος. Δεινὸν τῶ ὄντι εἶνε ἡ ἄγνοια καὶ πολλῶν κακῶν αἰτία!

36

σελ. 54, 28. Ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ καταλέγονται πλεῖστα παραθετικά ἐπιθέτων, ὧν ἄλλα μὲν ποιητῶν ἴδια, ἄλλα δὲ καὶ πεζογράφων, ἀλλ' ἀπαξ μόνον παρ' αὐτοῖς ἀπαντῶντα, ὡς « τὸ ἀλαζῶν ἀλαζονίστατος » Πλατ. Φιληβ. 65, c. τοῦ δὲ βλάξ τὰ βλακότερος βλακώτατος εἶναι ἀμφίβολα· διότι τὸ ἐν Ξεν. ἀποιν. 3, 13, 4, κατὰ τὴν ῥητὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀθηναίου 7, σελ. 277. τὸ ὑπερθετικὸν βλακώτατος, ὅπερ ἔχουσι τάντιγραφα γράφεται νῦν βλακίστατος, ἂν καὶ ἀπαντᾷ αὐτόθι 4, 2, 40 τὸ συγκριτικὸν βλακώτερος, ὅπερ ἕνεκα τῆς μακρᾶς προσωδίας τοῦ *ἄ* πρέπει νὰ γραφῆ *βλακότερος*, καὶ διὰ τοῦτο διορθοῦται εἰς τὸ βλακικώτερος.

Φαίνεται ὅτι οἱ κύριοι κριταὶ θέλουσι καὶ ἐνταῦθα νὰ κάμωσιν ἐπίδειξιν γνώσεων. Καὶ τὰ ἐν τῷ ἔδαφιῳ τούτῳ τῆς γραμματικῆς σημειούμενα παραθετικά εἶνε ἅπαντα τῶν ἀττικῶν πεζογράφων καὶ ποιητῶν· διότι ἐν τῇ γραμματικῇ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου καὶ οἱ ἀττικοὶ ποιηταὶ περιλαμβάνονται. Τοῦ δὲ βλάξ, ἀφ' οὗ τσσαῦτα εἶπον ἀνεμῶλια, δὲν μᾶς ὄρισαν τίνα παραθετικά νὰ θέσωμεν. Οἱ μαθηταὶ ἔχουσι ἀνάγκην νὰ μάθωσι ταῦτα, ὡς εἶνε ἤδη ἐξηκριθωμένα, βραδύτερον δ' ἂν γείνωσι νεώτεροι ἔρουναι καὶ εὐρεθῶσι τὰ ἀληθέστερα, οἱ τότε γραμματικοὶ καθήκον ἔχουσι διὰ τοὺς συγχρόνους των μαθητὰς νὰ θέτωσιν εἰς τὰς γραμματικὰς των τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐξακριβωθέντα.

37

σελ. 55. Ἐν τέλει τῶν παρατηρήσεων εἰς τὸ περὶ παραθετικῶν κεφάλαιον λέγομεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἠδύνατο ἐν τινι σημειώσει νὰ μνημονεύσῃ καὶ παραθετικῶν ἄλλων τινῶν ἐπιθέτων, λόγου χάριν ὅτι τὰ παραθετικά τοῦ μάκαρ σχηματίζονται μᾶλλον ἐκ τοῦ μακάριος μακαριώτερος μακαριώτατος, ἐν ᾧ τὸ μακάρτατος· εἶναι ποιητικόν· ὅτι τὸ *τάλας* ἔχει ὑπερθετικὸν *τάλατος* καὶ τὸ μέλας μελάρτερος μελάρτατος, ἐν ᾧ μνημονεύει τῶν παραθετικῶν

τοῦ ἀφῆλιξ ἀφηλικέστερος ἀφηλικέστατος, ἅτινα μόνον παρ' Αἰλιανῶ καὶ Δίωνι Κασσίῳ εὐρίσκονται.

Τὸ μέλας μελάρτερος μελάρτατος, ὡς ὁμαλῶς σχηματίζον τὰ παραθετικά του, δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ τεθῆ ἐν τῇ γραμματικῇ ἡμῶν ἄλλων δ' ἐπιθέτων παραθετικά ἀνάγκη δὲν εἶχομεν νὰ σημειώσωμεν. ὡς γράφοντες ὅσα ἔπρεπε νὰ γραφῶσιν ἐν τῇ γραμματικῇ ταύτῃ, πολὺ δὲ μᾶλλον, διότι καλῶς οἱ κύριοι κριταὶ γνωρίζουσιν ὅτι τὸ πρόγραμμα τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας εἶνε λίαν στενόν. Ὅτι δὲ τὸ ἀφῆλιξ ἀφηλικέστερος εἶνε ἄττικόν, ταῦτα λέγει ὁ Μοῖρις σελ. 82· ἀφηλικεστέραν, τὴν πρεσβυτέραν Ἀττικοί, τὴν νεωτέραν Ἑλληνας»· πρὸβλ. καὶ Θωμ... Μάγιστρον σελ. 20, 8. Οἱ δὲ Ἴωνες ἀπηλικέστερον τὸν πρεσβύτερον ἔλεγον Ἡροδ. 3, 14.

38

σελ. 67 (ξ ΚΗ'). 4. « Ῥῆμα λέγεται ἢ λέξις ἢ σημαίνουσα τὴν διάθεσιν τοῦ ὑποκειμένου· ὅσοι οὖν παῖς γράφει, τὸ δένδρον θάλλει, ὁ Δημήτριος ἀγαπᾶται ». Ὁ ὅρισμός δὲν εἶνε ἀκριβής. 1) διότι ἀποκλείονται τῶν ῥημάτων τὰ ἀπρόσωπα ῥήματα, ἅτινα δὲν ἔχουσι πρόσωπον ὑποκείμενον, ἐπομένως οὐδεὶς διατίθεται, ἐνεργεῖ ἢ πάσχει ἢ εὐρίσκεται εἰς τινὰ κατάστασιν· 2) κατὰ τὸν ὅρισμόν ἢ φράσιν π. χ. « ἡ νόσος τοῦ πατρὸς » εἶνε ῥῆμα, διότι δι' αὐτῆς δηλοῦται μία κατάστασις. Ὁρθότερος θὰ ἦτο ὁ ὅρισμός ἂν ἐλέγετο ὅτι « ῥῆμα εἶναι ἢ λέξις ἢ ἔχουσα τὰ ἐξῆς παρεπόμενα, διάθεσιν, χρόνον, ἔγκλισιν, κλπ. ὡς ὤρισαν αὐτὸ καὶ τινες τῶν παλαιῶν.

Ὁ ὅρισμός ὑμῶν, κύριοι κριταί, εἶνε τὸ ἀμέσως μετὰ τὸ ῥῆμα ἐν τῇ ἐμῇ γραμματικῇ ἐδάφιον· « Τὰ παρεπόμενα τοῦ ῥήματος εἶνε ἐπτά, διάθεσις, ἔγκλισις, χρόνος, ἀριθμός, πρόσωπον, φωνή, συζυγία ». Τοῦτον δ' ἔχουσι καὶ τινες τῶν νῦν ἑλληνικῶν γραμματικῶν. Τὰ παρεπόμενα λοιπὸν τοῦ ῥήματος πρέπει νὰ θέσωμεν ὡς ὅρισμόν αὐτοῦ, ἢ πρέπει νὰ εὐρεθῆ ὁ ἀρμόζων εἰς τὸ ῥῆμα ὅρισμός :

39

σελ. 69, 16. « Συζυγίαι λέγονται ἅπαντες ὁμοῦ οἱ τύποι, καθ' οὓς τὰ ῥήματα σχηματίζονται ἐν τῇ ἐνεργητικῇ καὶ μέσῃ φωνῇ ». Οὐδὲν ἐκ τούτων σαφὲς ἐξάγεται.

Καὶ τί σαφέστερον τούτου δύναται νὰ ὑπάρξῃ; Καθὼς δηλονότι αἱ κλίσεις εἶνε οἱ τύποι, καθ' οὓς κλίνονται τὰ ῥήματα, οὕτω καὶ αἱ συζυγίαι εἶνε οἱ τύποι, καθ' οὓς σχηματίζονται τὰ ῥήματα, εἴτε βαρύτερα εἶνε ταῦτα, εἴτε περισπώμενα, εἴτε εἰς μι. Δὲν εἶνε λοιπὸν ταῦτα σαφέστατα;

σελ. 70, 6. σημ. «Λέγω, παθ. ἀόρ. α'. ἐρρήθηρ». Πρῶτος παθ. ἀόρ. τοῦ λέγω δὲν εἶναι τὸ ἐρρήθηρ, ἀλλὰ ἐλέγηθην.

Ἡ ἀνωτέρω σημείωσις πλήρης ἐν τῇ γραμματικῇ μου εἶνε· «Αἱ ἀπὸ ρ ἀρχόμεναι λέξεις εἶχον ἄλλοτε F ἢ σ πρὸ τοῦ ρ, τὸ ὅποιον μετὰ τὴν πρόσληψιν τῆς συλλαβικῆς αὐξήσεως ε ἀφωμειώθη μετὰ τοῦ ρ εἰς δύο ρ· οἷον βέω παρτ. ἔ-ρρεον (ἀντὶ ἔ-σρεον), λέγω π. ἀόρ. ἐ-ρρήθηρ». Οὕτω ταῦτα εἶνε γεγραμμένα. Ποῖος δ' εἶπεν ὑμῖν ἔτι παθ. ἀόρ. α'. τοῦ λέγω δὲν εἶνε τὸ ἐλέγηθην; Ἄλλ' ὅταν δὲν ὑπάρχη ἐνεστῶς ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης τοῦ ἐρρήθηρ, ποῦ ἄλλου ἢ εἰς τὸ λέγω ἢ φημί πρέπει αὐτὸ νὰ προτιοκληθῆ, ἵνα γείνη ἢ ἀνωτέρω μετὰ τὴν συλλαβικὴν αὐξῆσιν παρατήρησις περὶ τῆς ἀφομοιώσεως τοῦ F ἢ σ μετὰ τοῦ ρ;

σελ. 70, 10. «Ἡ συλλαβικὴ αὐξῆσις ἐνίοτε παραλείπεται ἐν τῷ παρατατικῷ τοῦ γρή· ἴσον ἐρρήν καὶ γρήν, ἔτι δ' ἐν τῷ ὑπερσυντελικῷ πολλακίς, ὅταν ἢ πρὸ αὐτοῦ λέξις καταλήγη εἰς μακρὸν φωνῆν ἢ ἦγε σύνθετος μετὰ προθέσεως· οἷον πολλοὶ κλάδοι βεβλαστήκεσαν, — ἀποδεδράκεσαν· ἀραβεθήκεσαν». Ὡς λέγεται ἐν ἀρχῇ τοῦ κανόνος τούτου περὶ τῆς φαινομενικῆς αὐξήσεως τοῦ παρατατικοῦ τοῦ γρή, εὐκόλως τις δύναται νὰ παραδεχθῆ ὅτι ὁ τύπος ἐρχῆν εἶνε συγνότερος τοῦ χρῆν (=χρηῆ ἦν), ἐν ᾧ τουναντίον ἀληθεύει· καὶ ἵνα φέρωμεν ἐν μόνον παράδειγμα, λέγομεν ὅτι παρὰ Θουκυδίδην τὸ μὲν ἐρχῆν ἀπαξ μόνον, τὸ δὲ χρῆν δεκάκις εὐρίσκειται. Περὶ δὲ τῆς παραλείψεως τῆς αὐξήσεως τοῦ ὑπερσυντελικοῦ παρατηροῦμεν ὅτι τοῦτο παρ' οὐδενὶ τῶν δοκίμων Ἀττικῶν γίνεται, μόνον ἐνίοτε παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις Διοδώρῳ, Ἀρριανῷ καὶ Πλουτάρχῳ. Εἶνε ἀληθές ὅτι ἐν τισὶ τῶν παλαιωτέρων ἐκδόσεων τῶν δοκίμων ὑπερσυντελικοὶ τινες ἐφέροντο ἄνευ αὐξήσεως· ἀλλ' οἱ νεώτεροι ἐχδοῦναι γράφουσιν αὐτοὺς ὀρθότερον ἢ ζήμενους.

Οἱ κύριοι κριταὶ μετὰ τὴν ἐπίδειξιν τῶν γνώσεών των ὅτι γνωρίζουσι τὴν φαινομενικὴν αὐξῆσιν τοῦ γρήν (=χρηῆ ἦν), ἦν δὲν ἀγνοοῦσι καὶ οἱ κοινότατοι τῶν διδασκάλων, σημειώνουσιν ὅτι τὸ ἐρχῆν θεωροῦμεν συγνότερον τοῦ χρῆν. Τοῦτο οὐδαμοῦ τῆς γραμματικῆς ἡμῶν ἐλέχθη, οὐδὲ ἐν τῷ περὶ Ἀνωμάτων Ῥημάτων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης συγγράμματί μου· ἡμεῖς ἀπλῶς ἐνταῦθα ἐγράψαμεν τὸν παρατατικὸν ἐρρήν καὶ γρήν, ἵνα γνωρίζωσιν αὐτὸν οἱ παῖδες καὶ οὐδὲν πλέον. Περὶ δὲ τῆς παραλείψεως τῆς αὐξήσεως τοῦ ὑπερσυντελικοῦ εἶχομεν ἱκανὰ νὰ εἴπωμεν, ἀλλ' ἀρκούμεθα εἰς

ὅσα ὁ λόγιος κ. Πετρακίδης ἐν τῇ Ἐγκυρίᾳ του σελ. 14 περὶ αὐτῶν ἔγραψεν.

42

σελ. 71, 14. « Τὸ ὄρω, ἀροίγω καὶ ἀλίσκομαι λαμβάνουσι καὶ τὰς δύο αὐξήσεις: ὄρον παρτ. ἐ-ώρων, ἀρ-έωρον, ἄορ. ἐ-άλων καὶ ἤλων ». Περί τούτων παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς. Πρῶτον τοῦ ἄορ. β. ἐ-άλων δὲν σημειοῦται ἡ μακρὰ προσωδία ἐπὶ τοῦ *ā* (ἐ-άλων). διότι πῶς θὰ ἐννοήσῃ ὁ παῖς ὅτι ἐγένετο διπλῆ αὐξήσις, ἀφοῦ οὔτε διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ οὔτε διὰ τοῦ ὠτός διακρίνει τοῦτο; δευτέρον δὲν σημειοῦται ὁ ὑπερσυντελικὸς ἐφάκει τοῦ παρακειμένου ἔοικα τοῦ ῥήματος εἶκω, ὅστις εἶναι συνηθέστατος εἰς τοὺς Ἀττικούς; τρίτον ἀναπόδεικτον μένει ἂν τοῦτο εἶναι δευτέρα αὐξήσις χρονικὴ ἢ μᾶλλον ἐπέκτασις; ἔπειτα ἂν εἶνε αὐξήσις διὰ τί νὰ μὴ σημειωθῇ καὶ ὁ παρακειμένος ἐώρακα, ὅστις ταῦτ' ἐπάσχει τῷ παρατατικῷ; ὅμως λέγεται κατωτέρω σελ. 74, 32 καὶ 75, 41, ὅτι λαμβάνει διπλοῦν ἀναδιπλασιασμόν. Πῶς τοῦτο; ἐν τῷ παρατατικῷ ἐώρων εἶναι διπλῆ αὐξήσις, καὶ ἐν τῷ παρακειμένῳ ἐώρακα τὰ αὐτὰ πράγματα εἶναι διπλοῦς ἀναδιπλασιασμός; Καὶ διὰ τί πάλιν ἐν ᾧ ὁ ἄορ. β'. ἐ-άλων λαμβάνει διπλῆν αὐξήσιν, ὁ παρακειμένος ἐ-άλωκα (τὸ *ā*) λαμβάνει ἓνα ἀναδιπλασιασμόν, ἐν ᾧ ἔπρεπε καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ ἐώρων ἐώρακα νὰ λάβῃ διπλοῦν διπλασιασμόν; Ταῦτα λέγομεν, ἵνα δεῖξωμεν ὅτι οἱ συγγραφεῖς διδασκτικῶν βιβλίων πρέπει νὰ περιλαμβάνωσι (;) μόνον τὰ ἀναμφισβήτητα καὶ ἀσφαλῆ καὶ ταῦτα ἐν τινι μέτρῳ.

Ἡμεῖς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κανόνι εἶπομεν ὅτι τὰ ῥήματα ταῦτα λαμβάνουσι δύο αὐξήσεις: οὐδαμοῦ δ' ἐλέχθη ὅτι ὁ ἄορ. β'. τοῦ ἀλίσκομαι λαμβάνει διπλῆν αὐξήσιν, ἀλλ' ἀπλῶς ἀνωτέρῳ εἶπομεν ὅτι αὐτὸς ἔχει δύο αὐξήσεις μίαν συλλαβικὴν εἰς τὸ ἐ-άλων καὶ ἄλλην χρονικὴν εἰς τὸ ἤλων. Ἐπειτα πῶς οἱ κύριοι κριταὶ θέλουσι νὰ θέσωμεν ἐναῦθα τὸν ὑπερσυντελικὸν ἐφάκει τοῦ παρακειμένου ἔοικα, ἐν ᾧ λαμβάνει καὶ αὐτὸς ἀναδιπλασιασμόν; Ἀστείζονται φαίνεται οἱ κύριοι κριταὶ, ἢ οὐδεμίαν διακρίσιν κάμνουσιν αὐξήσεως καὶ ἀναδιπλασιασμοῦ; Λέγουσι δ' ἔτι πῶς ὁ παρακειμένος ἐώρακα καὶ ὁ ὑπερσυντελικὸς ἐφάκει λαμβάνουσι διπλοῦν ἀναδιπλασιασμόν, καὶ ὁ παρατατικὸς τοῦ αὐτοῦ ῥήματος ἐώρων λαμβάνει διπλῆν αὐξήσιν, ἐν ᾧ εἶνε τὰ αὐτὰ πράγματα; Τὰ αὐτὰ πράγματα εἶνε, ᾧ ἀγχοί; Ἄς κάμωμεν μικράν τινα διδασκαλίαν πρὸς κατανόησιν τοῦ πράγματος. Ὁ παρατατικὸς καὶ ὁ ἀόριστος λαμβάνουσι πάντοτε αὐξήσιν, ὁ δὲ παρα-

κείμενος και ὁ ἐξ αὐτοῦ γινόμενος ὑπερσυντελικὸς λαμβάνουσι πάντοτε ἀναδιπλασιασμόν, ὁ δὲ ὑπερσυντελικὸς ἐνίστη προὐ τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ λαμβάνει και συλλαβικὴν αὐξησην. Καὶ ἡ μὲν αὐξησης τῶν ῥηθέντων χρόνων γίνεται μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐγκλίσειν, ὁ δὲ ἀναδιπλασιασμὸς τοῦ παρακειμένου γίνεται εἰς ἀπάσας τὰς ἐγκλίσεις και εἰς τὴν μετοχὴν. Καὶ ὁ παρατατικὸς ἐάλωρ, ὡς εἶπομεν λαμβάνει ἀπλήν αὐξησην, ὡς και ὁ παρακειμένος ἐάλωκα ἀπλοῦν ἀναδιπλασιασμόν. Οὕτω δὲ βλέπομεν και ἐνταῦθα ὅτι οἱ κύριοι κριταὶ μὴ ὄντες πρὸς τὴν κρίσιν τῶν γραμματικῶν παντάπασι παρεσκευασμένοι πηρουσιζῶσι και ἐνταῦθα οὐχὶ εὐχέρστον θέαμα.

43

σελ. 73, 28. (Ἀναδιπλασιασμός). « *Τινὰ τῶν ἀπὸ λ, μ, ρ ἀρχομένων ῥημάτων, ἐπειδὴ παλαιότερα πρὸ τούτων ὑπῆρχε F ἢ σ λαμβάνοντα εἰς τὸν παρακειμένον ὡσαύτως ε ἀναδιπλασιασμόν, ἐκτείνουσιν αὐτὸ ἀναπληρωτικῶς μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ F ἢ σ εἰς εἰ οἶον λαμβάνω παρκ. εἴληφα (ἀντὶ σέ-σληφα), λαγγάνω παρκ. εἴληγα, λέγω παρκ. εἴρηκα, (ἀντὶ σέ-σρηκα), μείρομαι παρκ. εἴμαρται (ἀντὶ σέ-σμαρται) ». Περὶ τῶν τριῶν παρακειμένων μᾶς εἶπεν ὁ συγγραφεὺς ἐν παρενθέσει πῶς ἦτο ὁ ἀρχαιότερος, μόνον τὸν τοῦ λαγγάνω δὲν ἐσημείωσε· παραδόξως ὡς παρακειμένον τοῦ λέγω ἔχει τὸ εἴρηκα, ἐν ᾧ ἐξ ἄλλης συνωνύμου βίβης γίνεται οὐτος και οὐχὶ τοῦ λέγω. Τὸ λέγω εἰς τὴν σημασίαν τοῦ συλλέγω ἔχει και αὐτὸ ὅμοιον παρακειμένον εἴλογα· ἴσως ὁ συγγραφεὺς παρέλειψε τοῦτο ἐκ προνοίας, διότι πρὸ τοῦ λέγω δὲν εὔρεν οὐδὲν σ, ἵνα κατασκευάσῃ τὸν ἀρχαιότερον παρακειμένον του (ὅστις βεβαίως θὰ ἦτο κατ' ἀναλογίαν σέ-σλογα (=εἴλογα). Ταῦτα κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς γραμματικῆς· ὁ δὲ Meyer ἐν σελ. 412 § 544 ἀπορεῖ πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ε τοῦτο τῶν παρακειμένων εἴληφα και εἴληγα· περὶ δὲ τοῦ εἴρηκα και εἴρημαι λέγει μετὰ δισταγμοῦ ὅτι ἴσως ἐγένετο ἐκ τοῦ προϋποτιθεμένου Fε-Fέρηκα, Fε-Fέρημαι, σελ. 411 § 542. Ἀλλὰ και ἀλήθῃ ἂν ἦσαν ὅσα περὶ τῶν παρακειμένων τούτων διδάσκει ὁ συγγραφεὺς, ἡμεῖς ἄλλιν ἐρωτῶμεν εἰς τί ὠφελούσι ταῦτα τοὺς παῖδας; ἡμεῖς θέλομεν νὰ ἡξεύρωμεν ὅτι ὁ παρακειμένος τοῦ λαμβάνω εἶναι τὸ εἴληφα και ἀδιάφορον μᾶς εἶνε πόθεν ἐγένετο· τοῦτο εἶνε ἴδιον τῶν γλωσσολόγων· οἱ παῖδες πρέπει νὰ μανθάνωσι τὸ γεγενημένον.*

Τοῦ λαγγάνω δὲν ἐσημείωσαμεν πῶς ἐγένετο ὁ παρακειμένος εἴληγα (ἀντὶ σέ-σληγα)· διότι ἐγένετο και αὐτὸς ὡς και ὁ παρακειμένος τοῦ λαμβάνω. Ἐθέσαμεν δ' ἐνεστῶτα τοῦ εἴρηκα (ἀντὶ

σέ-ρη-κα) τοῦ λέγω, διότι ὁ ἐνεστώς, ἐκ τῆς ρίζης τοῦ ὁποίου ὁ παρακειμένος ἐσχηματίσθη εἶνε ἄχρηστος· τὸν ὁμαλὸν δὲ παρκειμένον συν-εἰλεῖναι τοῦ λέγω (= ὀμιλῶ) δὲν ἐθέσαμεν· διότι ἀρεκτὰ ἦσαν τὰ δύο παραδείγματα τῶν ἀπὸ λ ἀρχομένων ῥημάτων. Ὡστε βλέπουσιν οἱ κύριοι κριταὶ οἱ τὰ πάντα ὑποπτεύοντες καὶ πονηρευόμενοι, ὅτι δὲν ἐγένετο ἐκ προνοίας ἢ παράλειψις τοῦ ῥήματος λέγω (συλλέγω)· διότι ὡς γνωρίζουσι καὶ τὸ λέγω (= ὀμιλῶ) ἔχει παρακειμένον συν-εἰλεῖναι καὶ τὸ λέγω (= συλλέγω) ἔχει παρακειμένον εἰλογα. Μετὰ δὲ ταῦτα φέρουσιν εἰς ἐπικουρίαν τῶν τὸν Meyer, τὸ μὲν ἀποροῦντα πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ε τοῦτο τῶν παρακειμένων εἰληγα καὶ εἰλογα, τὸ δὲ μετὰ δισταγμοῦ παραδεχόμενον ὅτι οὕτως ὡς ἡμεῖς λέγομεν ἐσχηματίσθησαν οἱ παρακειμένοι εἴρηκα καὶ εἴρημαι. Ἦτο δὲ ἀνάγκη οἱ κύριοι κριταὶ εἰς τόσον ἀπλᾶ καὶ πασιφανῆ πράγματα νὰ καταφεύγωσιν εἰς ξένων λογίων ἐπικουρίαν, καὶ μετὰ τὴν αἰσχρὰν ἀποτυχίαν τῶν νὰ λέγωσιν ὅτι καὶ ἀληθῆ ἂν εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως περὶ τῶν παρακειμένων τούτων διδασκόμενα, εἰς τοὺς παῖδας πρέπει ξηρὰ ξηρὰ νὰ ἐκθέτωνται οἱ κανόνες, ἧτοι ἀπλῶς ὁ παρακειμένος τοῦ λαμβάνω εἶνε εἰληγα. Καὶ τί περισσότερο τούτου διὰ τοῦ ἀνωτέρω κανόνος εἰς αὐτοὺς εἴπομεν; Ἄπασαι αἱ ἑλληνικαὶ γραμματικαὶ λέγουσιν ὅτι παρακειμένοι τινες ἀρχόμενοι ἀπὸ λ, μ, ρ ἐκτείνουσι τὴν συλλαβικὴν αὐξῆσιν ε εἰς εἰ. Εἶνε τοῦτο ἀληθές; οἱ παρακειμένοι λαμβάνουσιν αὐξῆσιν; Αὐξῆσις εἶνε τὸ εἰ ἢ ἀνάδιπλασιασμός, προκύπτων εἰς τοὺς τοιοῦτους παρακειμένους ὁμαλώτατα κατὰ τὸν ὅφ' ἡμῶν ἀνωτέρω ῥηθέντα κανόνα; Καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφαιρηθῇ διὰ τῶν ὀλίγων ἐκείνων ἐν παρενθέσει ἐπηξηγηματικῶν λέξεων πᾶσα ἐκ τῆς κεφαλῆς τῶν παιδῶν ἀμφιβολία; Καὶ ὁ Meyer δ' ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τῆς γραμματικῆς του § 544 λέγει ὅτι πιθανώτατον ἐγένετο τὸ εἴρηκα ἐκ τοῦ Fe-Fέρηκα· ἐν δὲ τῇ § 546 ὅτι οὕτως ὡς τὸ εἴρηκα πιθανὸς ἐσχηματίσθησαν καὶ τὰ εἰληγα καὶ εἰληγα.

43

σελ. 75, 37. Ἐν ᾧ ἐν τούτῳ τῷ ἀριθμῷ λέγει περὶ τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ τῶν ἐκ τοῦ εἰ συνθέτων ῥημάτων, οὐδένα λόγον ποιεῖται περὶ τῶν συνθέτων ἐκ τοῦ δὲς (δυσ-τυ-χῶ, δυσ-ωπῶ).

Καὶ τί νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν παρακειμένων τῶν ῥημάτων τούτων, γνωρίζοντες ὅτι τοῦ μὲν δυστιγῶ ὁ παρακειμένος εἶνε ὁμαλώτατος δεδυστήρηκα, τοῦ δὲ δυσωπῶ οὐδὲ ὑπάρχει παρακειμένος παρὰ τοῖς ἄττικοῖς; Ἄλλὰ καὶ ἐνεργητικὸν ῥῆμα δυσωπῶ δὲν ὑπάρχει παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς. Φαίνεται δ' ὅτι οἱ κύριοι κριταὶ

τὰ τῆς γραμματικῆς τοῦ Γενναδίου ἐνθυμούμενοι ἔπεσαν εἰς τοῦτο τὸ ἀσυγχώρητον σφάλμα, συγχύσαντες καὶ πάλιν ἐναυῆθα τὴν αὐξήσιν μετὰ τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ.

44

σελ. 159, 39. « Ὡς κύρια ὀνόματα λαμβάνονται καὶ αἰ παθητικαὶ μετοχαί, αἵτινες ἐν τῷ ἀρσενικῷ καταβιβάζουσι τὸν τόνον εἰς τὴν λήγουσαν· οἷον Δεξαμερός, Τισαμερός, Μελοπομένη, Μέδουσα » Ἐκ τῶν τεσσάρων κυρίων ὀνομάτων, ἅτινα ἀναγράφει ὁ συγγραφεὺς ὅτι γίνονται ἐκ τῶν παθητικῶν μετοχῶν, τὰ τρία πρῶτα γίνονται ἐκ μετοχῆς μέσου ῥήματος καὶ τὸ τέταρτον ἐκ μετοχῆς ἐνεργητικοῦ *Μέδων Μέδουσα*.

Πράγματι τὴν σοφὴν ταύτην τῶν κριτῶν παρατήρησιν ὑπ' ὄψει λαβόντες διωρθώσαμεν τὸν ἀνωτέρω κανόνα οὕτως ἐν τῇ ἐσχάτῳ δημοσιευθείσῃ γραμματικῇ ἡμῶν. « Ὡς κύρια ὀνόματα λαμβάνονται καὶ μέσων ἢ ἐνεργητικῶν ῥημάτων μετοχαί, αἵτινες ἐν τῷ ἀρσενικῷ καταβιβάζουσι τὸν τόνον εἰς τὴν λήγουσαν, οἷον Δεξαμερός, Τισαμερός, Μελοπομένη, Μέδουσα ». Ἀλλὰ διὰ τὰ τοιαῦτα παροράματα, ἔπρεπε νὰ πληρώσωμεν εἰς ἀπτζημῖωσίν των τοσαύτας δραχμάς: Τοῦτο μετὰ περισσοτέρας ἐπιτυχίας καὶ δι' ὀλίγων μόνον δραχμῶν ἠδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν καλόν τινα φοιτητὴν τοῦ πανεπιστημίου πληρώσαντες.

45

Καὶ τοιαύτη μὲν εἶνε ἡ περὶ τῆς γραμματικῆς ἡμῶν κρίσις τῶν κυρίων κριτῶν. Ἡ δὲ περὶ τοῦ ἐπίδουνημένου τῇ γραμματικῇ συντακτικοῦ ἡμῶν κρίσις πάντως, ἀφ' οὗ οἱ αὐτοὶ κριταὶ εἶνε, ἀνθαμιλλᾶται πρὸς τὴν τῆς γραμματικῆς. Καὶ εὐθὺς μὲν ἐν ἀρχῇ τῆς κρίσεως (σελ. 12) λέγουσι τὰ σοφὰ τὰδε: « Ἐν ᾧ ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ γραμματικῇ σφόδρα νεωτερίζει, ἐν τῷ συντακτικῷ αὐτοῦ φαίνεται συντηρητικώτατος· διότι πλὴν τινων περὶ τὴν διάταξιν τῆς ὕλης μεταβολῶν συνοψίζει σχεδὸν τὸ μικρὸν συντακτικὸν τοῦ μακαρίου Ἀσωπίου ». Ἐγελάσαμεν τῇ ἀληθεῖς ἀναγνόντες ταῦτα, ἅτινα μαρτυροῦσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι οὐδαμῶς ἄλλως δυνάμενοι νὰ ἐλεγξῶσιν ἡμᾶς λέγουσι πάνυ ἀμαθῶς ὅτι φαινόμεθα συντηρητικώτατοι. Τίνα νεωτερισμὸν ἤθελον οἱ κύριοι κριταὶ νὰ εἰσαγάγωμεν ἐν τῷ συντακτικῷ; Ἡμεῖς τοῦλάχιστον τοῦτο ἀγνοοῦμεν. Ἴσως ἐπεθύμουν νὰ συντάξωμεν τοῦτο κατὰ τὰ ἐν Γερμανίᾳ ἐν χρήσει πρὸς διδασκαλίαν· ἀλλ' ἡ μέθοδος ἐκείνη, νὰ προτάσσηται πρῶτον ἡ περὶ πτώσεων σύνταξις καὶ εἶτα τὰ ἄλλα, εἶνε πάνυ ἀπρόσφορος εἰς διδασκαλίαν τῶν κατὰ πρῶτον λαμβανόντων εἰς χεῖρας συντακτικὸν μαθητῶν τοῦ ἑλληνικοῦ Σχολείου· διότι ἡ

μέθοδος αὕτη εἶνε ὠφέλιμος εἰς μαθητὰς μαθόντας ἤδη ἕτερον συντακτικόν, ὡς γίνεται ἐν Γερμανίᾳ, ἐνθα πρὸ τοῦ ἑλληνικοῦ διδάσκεται ὁ παῖς γερμανικὸν καὶ λατινικὸν συντακτικόν. Ἐκτός δὲ τούτου, ὧ ἀγαθοί, ἡ μέθοδος αὕτη προϋποθέτει τὴν γνώσιν τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ συντακτικοῦ, ἧτοι τὸ περὶ σχημάτων καὶ ἰδιωματῶν.

Ὅρθῶς λοιπὸν ποιοῦντες ἠκολουθήσαμεν καὶ ἡμεῖς ὡς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι τὴν μέθοδον, ἣν ἔχει εἰς τὸ συντακτικόν τοῦ ὁμοειδίου τοῦ γένους διδάσκαλος Ἀσώπιος, ἧτις εἶνε ἡ Ἑλληνικὴ μέθοδος.

Μετὰ τὰ εἰρημένα σαθρότατα καὶ πλημμελέστατα εἶνε καὶ τὰ ἐξῆς ὑπὸ τῶν κυρίων κριτῶν λεγόμενα· ὅτι δηλαδὴ ἔπρεπε εὐθὺς νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ περὶ ἄρθρου κεφάλαιον, μετὰ τοῦτο τὸ περὶ ἀντωνυμιῶν, ἔπειτα νὰ συνάπτονται τὰ τοῦ ἄρθρου μετὰ τῶν ἐπιθετικῶν καὶ κατηγορηματικῶν προσδιορισμῶν κτλ., ἅτινα ἀποτελοῦσιν *συνταγὴν* χρησιμωτάτην πρὸς θεραπείαν τῆς ἀμαθείας τῶν κυρίων κριτῶν.

Ἐκ τῶν γενικῶν μεταβαίνομεν εἰς τὰ μερικὰ. Ἐλέγχουσιν ἡμεῖς οἱ κύριοι κριταὶ λέγοντες ὅτι ἀπλῆ πρότασις συνίσταται ἐκ δύο τοῦλάχιστον μερῶν, τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ κατηγορουμένου, καὶ διδάσκουσιν ὅτι καὶ ἐξ ἑνὸς μόνον, τοῦ κατηγορουμένου, συνίσταται ἡ πρότασις· τῇ ἀληθείᾳ πρέπει τις νὰ ἦνε κριτῆς τοῦ διαβοήτου ἤδη καταστάτος διαγωνισμοῦ, ἵνα ἦνε τόσον παχὺς τὸν νοῦν, ὥστε νὰ μὴ ἐννοῇ ὅτι ἐν τῷ ὑφ' ἡμῶν δοθέντι ὀρισμῷ τῆς ἀπλῆς προτάσεως συμπεριλαμβάνεται καὶ τὸ ὑπὸ τῶν λογικωτάτων τούτων λεγόμενον.

Δὲν παραδέχονται δὲ οὗτοι ὅτι τὰ ὁ *ῥῶν καιρός*, καὶ τῆς *καθ' ἡμέραν τροφῆς*, εἶνε ἐμπρόθετα ἐπιρρήματα. Ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἄλλως δὲν γινώσκομεν λεγόμενα ταῦτα. Ὡσαύτως δὲν ἀρέσκει αὐτοῖς τὸ λεγόμενον ὑφ' ἡμῶν ὅτι καὶ ἐν τῇ ὁμιλουμένῃ ὑπάρχουσι προσδιορισμοί· οἷον Δημήτριος ὁ μπακάλης, Κατερίνα ἡ πλύστρα, καὶ παραγγέλλουσιν ὅτι «*κάλλιον θὰ ἦτο νὰ ἔλειπον τὰ τοιαῦτα ἐκ τῆς χυδαίας γλώσσης παραδείγματα*». Ἡμεῖς, νομίζομεν ὅτι ἐὰν παρ' ἐκάστῳ ἀρχαίῳ ἑλληνικῷ παραδείγματι ἐτίθετο καὶ ὅμοιον ἐκ τῆς χυδαίας, θὰ ἠδύνατο οἱ μαθηταὶ νὰ ἐννοήσωσι πολὺ κάλλιον τὸ ἑλληνικὸν συντακτικόν. Ταῦτα δὲ οὐ μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ ἅπαντες οἱ διδάσκοντες συντακτικὸν παραδέχονται. Δυστύχημα ὅτι οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι κριταὶ διέψεσαν τὰς ἐλπίδας, τῶν ἐκλεξάντων αὐτούς.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μετὰ τὴν ἀνασκευὴν ταύτην τῆς κρίσεως ὑμῶν ποῦ στηρίζονται αἱ ἀμετροεπεῖς καὶ ἀνόητοι ὑμῶν, κύριοι κριταί, ἐκφράσεις ὅτι τὸ ἔργον ἡμῶν εἶνε περιεκτικώτατον ἀλλὰ καὶ ἀνώμαλον· διότι συμφύρονται δῆθεν παλαιὰ καὶ νέα; Ποῦ τοῦτο καθ' ἅπασαν τὴν κρίσιν ὑμῶν ἐδείχθη; Ποῖα τῶν παλαιῶν γραμματικῶν, ἅτινα παρελάβομεν ἐν τῇ γραμματικῇ ἡμῶν, εἶνε ἀνυπόστατα, ἢ ποῖα τῶν νέων εἶνε ἀναπόδεικτα καὶ ἀμφίβολα; Ὅσα ἀνωτέρω ὡς τοιαῦτα ἐγράψατε, ταῦτα ἀπεδείχθησαν ἐν τῇ ἀνασκευῇ ἡμῶν ὅτι εἶνε κάλλιστα τεθεμελιωμένα καὶ ἐπὶ τῶν τελευταίων πορισμάτων τῆς ἐπιστήμης στηριζόμενα· ἔτι δὲ ὅτι ἡμεῖς γραμματικὴν συγγράφοντες μεγάλην φροντίδα ἀνελάβομεν περὶ τῶν μαθητῶν, ἀπαντᾶς τοὺς γραμματικούς καὶ μάλιστα τοὺς νεωτέρους ὑπ' ὄψει ἔχοντες, καὶ πᾶν τὸ ἐξ αὐτῶν χρήσιμον ὑπὲρ τῶν παιδῶν λαμβάνοντες.

Ποῦ ἀπεδείξατε ἐν τῇ κρίσει ὑμῶν ὅτι οἱ ἐν τῇ γραμματικῇ ἡμῶν κανόνες δὲν ἔχουσι τὴν ποθητὴν ἀκρίβειαν καὶ εὐκρίνειαν καὶ ὡς πόρισμα ἐξεφράσατε τὰς πλήρεις ψεύδους ἐκφράσεις ταύτας; Πανταχοῦ, ὅπου καὶ ἂν ἐδείξατε ὅτι αὐτοὶ εἶνε ἀνυπόστατοι, ἐξηλέγχθητε οὐχὶ ὡς κριταί, ἀλλ' ὡς παῖδες πρώτην φορὰν γραμματικὴν ἀνὰ χεῖρας λαμβάνοντες. Ποῦ ἐδείξατε ὅτι οἱ ὅρισμοὶ ἡμῶν οὐδεμίαν ἔννοιαν περιέχουσι τοῦ ὀριζομένου; Καὶ ὅπου καὶ ἂν ἐπεχειρήσατε τὸ τοιοῦτον νὰ δείξητε, ἀπεδείχθητε ὅλως εἰς τὰ τοιαῦτα ἰδιῶται.

Ἀλλὰ πρὸς τί τὰ πολλά; Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων κατεδείχθη ἐμφανέστατα, ὅτι οἱ κύριοι κριταί πάνυ ἐπιπολαίως ἤψαντο τῆς ἐξετάσεως τῆς ἡμετέρας γραμματικῆς, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ ἐλέγχου αὐτῶν κατεδείχθησαν οὐ μόνον ἄμοιροι πάσης ἐπιστημονικῆς παιδείσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ κοινὰ τοῖς πᾶσι καὶ τετριμμένα ἀγνοοῦντες. Καὶ τοιοῦτοι αἰείποτε θὰ ἦνε οἱ κριταί, ὅταν οὕτω στρατολογῶνται, τῶν ἀληθῶς λογίων ἀπαξιούντων νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς διαγωνισμόν καταισχύνοντα τὴν τοῦ ἀνθρώπου διάνοιν!

